

Konsta Taanila

VÄLINEELLISTETTYÄ EPÄVARMUUTTA VAI SILKKAÄ ARVAAMATTOMUUTTA?

Venäjän Ukrainan sodassa hyödyntämä ydinaseretoriikka ja
siihen sisältyvä epävarmuus

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
Huhtikuu 2024

TIIVISTELMÄ

Konsta Taanila: Välineellistettyä epävarmuutta vai silkkaa arvaamattomuutta? Venäjän Ukrainan sodassa hyödyntämä ydinaseretoriikka ja siihen sisältyvä epävarmuus

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma: Kansainvälinen politiikka

Huhtikuu 2024

Tutkielma tarkastelee Venäjän Ukrainan sodassa hyödyntämää ydinaseretoriikkaa peloteteorian ja etenkin siihen sisältyvän tarkoituksenmukaisesti hyödynnetyn epävarmuuden näkökulmasta. Venäjän lausunnot ydinaseisiin sekä niiden mahdolliseen käyttöön liittyvät ovat olleet Ukrainan sodan yhteydessä huomattavan aggressiivisia ja sisällöllisesti epäselviä. Tutkielma pyrkii muodostamaan kattavan käsityksen siitä, miten Venäjän hyödyntämä ydinasepelote muodostuu poliittisen retoriikan kautta ja voiko Venäjän katsoa hyödyntävän tarkoituksenmukaisesti epävarmuutta osana retorista ydinasepelotettaan. Tutkielman tutkimusaineisto koostuu Venäjän ylittävä ulkopoliittista valtaa hyödyntävien toimijoiden neljästä lausunnosta, joiden kautta uhkauksia sekä luodaan että kommentoidaan.

Tutkielma asettuu teoreettiselta viitekehykseltään peloteteorian niin sanottuun neljanteen aaltoon ja tarkemmin ottaen osaksi sen konstruktivistista näkökulmaa. Tällöin pelote ymmärretään kansainvälisen järjestelmän tavoin intersubjektiiivisesti muodostuvaksi kokonaisuudeksi, jolloin pelotetta sen keskeisine ominaispiirteineen käsitellään sosiaalisina konstruktioina. Konstruktivistisen näkökulman myötä pelotteen sosiaalinen sekä diskursiivinen ulottuvuus korostuu, jolloin myös esimerkiksi identiteettien, normien sekä uhkien rakenteellinen muodostuminen nousee suuntauksen olennaisiksi tarkastelun kohteiksi. Tällöin pelotteen ja siihen liittyvien diskurssien nähdään sekä representoivan että konstruoivan ydinase maailman käytänteitä ja normeja.

Siinä missä epävarmuus samaistetaan tavanomaisesti kansainvälisessä politiikassa riskiin tai hylätään olennaisena tarkastelun kohteena ylipäätään, erottelee tutkielma käsitteet toisistaan. Tutkielmassa epävarmuus nähdään välineellistettävissä olevaksi ulottuvuudeksi, jonka avulla toimijat pyrkivät saavuttamaan etujaan ja pääsemään tavoitteisiinsa. Konstruktivistisen viitekehysten puitteissa epävarmuuden nähdään muodostuvan toimijoiden välisten merkitysten puutteen tai niiden liiallisuuden myötä. Pelotteeseen peilaten voidaan siis todeta, että siihen liittyvä epävarmuus muodostuu Venäjän ydinaseretoriikassa pelotteelle annettujen merkityksien kautta.

Tutkielman menetelmänä hyödynnetyn Toulminin argumentaatiomallin kautta käy ilmi, että pelote hahmottuu Venäjän retoriikassa yhtäältä aktiiviseksi ja osin jopa hyökkäykselliseksi välineeksi, mutta toisaalta myös passiiviseksi ja Venäjän puolustuskykyä turvaavaksi keinoksi. Analyysin pohjalta voidaan todeta, että Venäjä hyödyntää epävarmuutta osana ydinaseretoriikkaansa. Tämä ilmenee erityisesti kahden näkökulman kautta. Ensinnäkin se, millä Venäjä milloinkin uhkaa, eli millaisia seurauksia pelotteen pettämisestä aiheutuisi, ilmaistaan hyvin epävarmoin sanankäntein. Toiseksi epävarmuus muodostuu sen ympärille, milloin Venäjä todella toteuttaisi uhkauksensa, eli mitä se lopulta ehdoitta suojaisi. Lisäksi tutkielman teoreettiseen viitekehykseen nojautuen voidaan todeta, etteivät konstruktivistiset epävarmuuskäsitykset ole toisiaan poissulkevia vaan pikemminkin toisiaan tukevia. Pelote saa Venäjän ydinaseretoriikassa useita toisistaan poikkeavia ja jopa vastakohtaisia merkityksiä. Tällöin se, mikä kansainvälisen järjestelmän tasolla saattaa näyttäytyä Venäjän hyödyntämän pelotteen kohteille yhteisten merkitysten puutteena, muodostuu pelotteelle annettujen merkityksien määrän sekä niiden moniulotteisuuden kautta.

Avainsanat: Venäjä, pelote, ydinaseet, epävarmuus, retoriikka, konstruktivismi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. PELOTE – PUHUVATKO YDINASEET PUOLESTAAN?	2
2.1. Pelotteen perustavat ominaispiirteet	2
2.2. Peloteteorian neljäs aalto ja sen konstruktivistinen näkökulma.....	3
2.3. Pelotteen kielellis-kommunikatiivinen ulottuvuus.....	5
3. KANSAINVÄLINEN POLITIIKKA, PELOTE JA EPÄVARMUUS	7
3.1. Epävarmuus ja sen asema osana kansainvälistä politiikka.....	7
3.2. Merkityksien moninaisuus – konstruktivistinen tulkinta epävarmuudesta	8
3.3. Ydinaseet, pelote ja epävarmuus.....	11
3.4. Kuinka epävarmuutta tulisi käsitellä konstruktivistisen peloteteorian puitteissa?.....	13
4. VENÄJÄ – PELOTTEESTA STRATEGISEEN PIDÄKKEESEEN	14
4.1. Pelote ja sen kehittyminen osana Venäjän strategista ajattelua	14
4.2. Venäjän strateginen pidäke	17
5. TOULMININ ARGUMENTAATIOMALLI JA TARKASTELTAVA AINEISTO	18
5.1. Tutkielman aineisto: Venäjän ydinaseretoriikka.....	18
5.2. Toulminin argumentaatiomalli.....	18
6. ANALYYSI: AINEISTON PURKAMINEN JA TULKINTA	21
6.1. Aggressiivinen retoriikka.....	21
6.1.1. Argumentti 1: ”Ne, jotka käyttävät ydinasekiristystä meitä vastaan tietäkööt, että tuuliruusu saattaa kääntyä.”.....	21
6.1.2. Argumentti 2: ”Muistatteko mitä tapahtui heille, jotka aiemmin lähettivät joukkojaan Venäjän maaperälle?”	22
6.2. Hillitsevä retoriikka.....	24
6.2.1. Argumentti 3: ”Mitä todellisuudessa tapahtuu?”	24
6.2.2. Argumentti 4: ”Olennaiset säännökset Venäjän doktriiniin liittyen ovat eksplisiittisen selkeitä.”	25
6.3 Venäjän pelotteen moniulotteisuus ja välineellistetty epävarmuus	27
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	29
LÄHTEET.....	31

1. JOHDANTO

Maaliskuun alussa vuonna 2024 Venäjän valtio-omisteisen RT TV-kanavan päätoimittaja Margarita Simonya kertoi saaneensa haltuunsa 38 minuutin mittaisen nauhoitteen Saksan ilmavoimien salaisesta keskustelusta. Sittemmin kokonaisuudessaan julkaistulla nauhoitteella Saksan korkearvoiset ilmavoimien upseerit käsittelevät muun muassa sitä, tulisiko Ukrainaan toimittaa pitkän kantaman Taurus-risteilyohjuksia vai ei. Risteilyohjuksien toimittaminen on ollut Saksassa sisäpoliittisesti hyvin kiistelty aihe, ja Saksan pääministeri Olof Shultz onkin vastustanut ajatusta avoimesti. Nauhoitteella kokoukseen osallistunut Saksan ilmavoimien päällikkö, kenraaliluutnantti Ingo Gerhartz kuitenkin antaa ymmärtää, että Saksa saattaisi toimittaa ohjuksiaan Ukrainaan, kunhan sen poliittiset punaiset viivat eivät tätä estäisi.¹ (Aholainen 2024; Brown 2024.)

Juuri ohjusten toimittamisen estävät tekijät – niin sanotut punaiset viivat – tekevät nauhoitteesta tutkielman kannalta mielenkiintoisen. Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 on tuonut ydinaseet sekä ydinaseretoriikan laajalti osaksi sekä sisä- että ulkopoliittista keskustelua. Eikä ihme – Venäjän ei voi todeta säästelleen kielellistä keinovalikoimaansa, vaan päinvastoin hyödyntäneen sitä ahkerasti tilannetta kärjistäen ja jopa normalisoiden. Yhtenä Venäjän hyödyntämän ydinaseretoriikan ominaispiirteinä voidaankin pitää sitä, ettei sen esittämät pelotetta luovat uhkaukset ole selkeitä tai yksitulkintaisia. Esimerkiksi edellä mainittuja punaisia viivoja ei siis välttämättä ole vedetty kovinkaan yksiselitteisin ottein.

Näin ollen tutkielma tarkasteleekin Venäjän hyödyntämää ydinaseretoriikkaa suhteessa ydinasepelotteeseen sekä sen muodostumiseen poliittisen retoriikan kautta. Tällöin Venäjän hyvin suorasukaiset ydinaseuhkaukset sekä epämääräiset vihjaukset näyttäytyvät pelotetta luovina ja sitä ylläpitävinä toimenpiteinä. Nähdäkseni Venäjä pyrkiikin muodostamaan pelotteensa nimenomaan epävarmuutta tarkoituksenmukaisesti hyödyntäen, jolloin se kykenee määrittelemään esimerkiksi juuri ydinaseen käyttökynnystä kuvaavat punaiset viivat kunkin tilanteen osalta haluamallaan tavalla.

Kuten sota ylipäättään, myös Venäjän herkeämätön ydinaseuhkailu on herättänyt laajaa huomiota kansainvälisen politiikan piirissä, ja sen hyödyntämää pelotestrategiaa onkin tarkasteltu kriittisesti monesta eri näkökulmasta käsin (ks. esim. Freedman 2023; Anderson 2023). Kuten Jyri Lavikainen (2022, 7) argumentoi, Venäjän voi perustellusti nähdä hyödyntäneen pelotettaan tavalla, johon se ei lähtökohtaisesti sovellu. Tutkielma ei kuitenkaan pyri vastaamaan kysymykseen siitä, hyödyntääkö

---

¹ Nauhoitetta sekä sen sisältöä tarkastellessa on toki syytä tiedostaa, että sen julkaisemiseen mitä ilmeisimmin liittyy propagandistisia tavoitteita. Näin ollen sen sisällöistä tai paikkaansa pitävyydestä ei voida olla täysin varmoja, vaikkakin keskustelun on arvioitu olevan aito (Muhonen 2024).

Venäjä pelotetaan onnistuneesti vai ei, tai onko Venäjä kyennyt vaikuttamaan ydinaseuhkauksin länsimaihin ja niiden toimintaan haluamallaan tavalla. Sen sijaan tutkielma keskittyy pikemminkin siihen, miten Venäjän hyödyntämä pelote itse asiassa poliittisen retoriikan kautta muodostuu.

Tutkielman keskittyessä etenkin pelotteen kielellisiin sekä kommunikatiivisiin ulottuvuuksiin, asettuu se osaksi niin kutsuttua peloteteorian neljättä aaltoa ja sen konstruktivistista viitekehystä. Jotta Venäjän ydinaseretoriikan ominaispiirteitä kyetään tarkastelemaan tutkielman puitteissa mahdollisimman kattavasti, nostetaan siinä esiin myös epävarmuuden käsite, joka konstruktivistisen näkökulman kautta näyttäytyy ennen kaikkea toimijoiden välisten yhteisten merkitysten puutteena (Matejova & Shesterinina 2023, 5) tai niiden määrällisenä liiallisuutena (Van Rythoven 2020, 486). Näin ollen tutkielma tarkastelee tarkemmin ottaen sitä, i) miten Venäjän hyödyntämä ydinasepelote muodostuu poliittisen retoriikan kautta, ja edelleen, ii) voiko Venäjän katsoa hyödyntävän tarkoituksenmukaisesti epävarmuutta osana retorista ydinasepelotettaan. Näihin kysymyksiin tutkielma pyrkii vastaamaan Stephen Toulminin (2015) argumentaatiomallia hyödyntäen, jotta tutkielman aineistona toimivia lausuntoja kyetään tarkastelemaan riittäväällä tarkkuudella ja osoittamaan kohtia, joissa epävarmuutta mahdollisesti hyödynnetään.

2. PELOTE – PUHUVATKO YDINASEET PUOLESTAAN?

2.1. Pelotteen perustavat ominaispiirteet

Ydinase maailmaa ja sen logiikkaa hahmotteleva pelote² on länsimainen sotilaallis-poliittinen käsite, jolla kuvataan voiman kautta muodostuvien uhkien asemaa kansainvälisessä politiikassa. Käsitteenä pelote on vanha ja siihen viittaavia sanoja, kuten pelottamista tai estämistä (eng. *deter*), on hyödynnetty alun perin juridisissa sekä kriminologisissa konteksteissa jo 1600-luvulta lähtien. Paikkansa se vakiinnutti kansainvälisen politiikan alalla toisen maailmansodan jälkeen, jolloin käsitteellä alettiin viitata ydinaseisiin sekä niiden aikaansaamaan pelotevaikutukseen. (Chilton 1985, 113.)

Naton (2020, 42) määritelmää seuraten pelotteen ytimessä on ajatus, jonka mukaan ”mahdollinen hyökkääjä vakuutetaan siitä, että painostuksen tai sotilaallisen konfliktin seuraukset ovat sen saavuttamia hyötyjä suuremmat”.³ Pelotteella viitataan siis toimintaan, jonka tarkoituksena on pysäyttää tai estää toimijaan itseensä potentiaalisesti kohdistuvia aggressiivisiä toimia, kuten

---

² Kyseisen käsitteen suomennoksien osalta on syytä nostaa esiin, että pelote (eng. *deterrence*) on suomennettu myös pidäkkeeksi (ks. esim. Forsström 2019, 154) sekä deterrensiksi (ks. esim. Hanska 2019). Tutkielmassa hyödynnän kuitenkin vakiintuneinta suomennosta – pelotetta – käsitellessäni ilmiötä itsessään sekä peloteteoriam yleisellä tasolla.

³ Tämä sekä kaikki tutkielman seuraavat suorat lainaukset on käännetty englannista suomeksi kirjoittajan toimesta.

sotilaallisia hyökkäyksiä (Mazarr 2018, 2). Yksinkertaisimmillaan kyse on siis toimijoiden pyrkimyksestä manipuloida toistensa käyttäytymistä ehdollisten uhkauksien avulla – mikäli toteutat aikeen X, vastaan siihen toimella Y (George & Smoke 1974, 48). Uskottava pelote luonnollisesti vaatii onnistuakseen ”uskottavaa sotilaallista suorituskykyä ja strategian ylläpitämistä sekä selkeää poliittista tahtotilaa toimia”, kuten Naton (2020, 42) määritelmässä myös todetaan.

Pelotetta käsiteltäessä on hyvä erottaa pelotteeseen liittyvä teoria ja strategia toisistaan. Siinä missä pelotestrategialla viitataan toimijan omaksumiin sotilaallisiin keinoihin sekä tapoihin, joiden kautta se kykenee muodostamaan ja hyödyntämään pelotetta, käsittelee peloteteoria niitä peruseriaatteita, joihin strategiat kulloinkin nojaavat (Morgan 2003, 8). Tutkielmaan peilaten voidaan siis todeta, että tarkastelun kohde – pelotteen puitteissa välineellistetty epävarmuus – hahmottuu strategiseksi valinnaksi, jota tutkielmassa lähestytään konstruktivistisen peloteteorian keinoin. Perinteisesti pelotteen nähdään nojaavan sekä rankaisuun (eng. *deterrence by punishment*) että kiistoon (eng. *deterrence by denial*) perustuviin strategioihin (Snyder 1958, 3–8), mutta olennaista myös on, ettei pelotteen muodostaminen välttämättä vaadi ydinaseita, vaan se kyetään muodostamaan myös esimerkiksi konventionaalisiin tai ei-sotilaallisiin keinoihin, kuten talouspakotteiden avulla (Mazarr 2018, 4).

2.2. Peloteteorian neljäs aalto ja sen konstruktivistinen näkökulma

Ydinaseamaailmaa ja sen toimintalogiikkaa hahmotteleva pelote sekä sitä käsittelevät teoriat saatetaan usein samaistaa osaksi realistisen koulukunnan teoreettista perintöä ja yhdeksi sen keskeisimmistä tutkimuskohteista. Eikä ihme – teoreettisista aalloista kolme ensimmäistä lähestyvätkin pelotetta enemmän tai vähemmän realistisista lähtökohdista käsin (Jervis 1979, 289–290). Peloteteoriaa ja sen kehityskulkuja hahmotellaan usein neljän eri vaiheen tai aallon kautta. Niistä ensimmäinen käsittelee pelotetta ennen kaikkea strategisena ilmiönä, toinen peliteoriaa soveltaen ja kolmas puolestaan empiiristen havaintojen kautta edellisiä aaltoja tukien sekä kritisoiden (Jervis 1979, 291–292 & 301). Tutkielma sijoittuu kuitenkin vasta aalloista neljanteen, joka aiemmista poiketen erkaantuu realistisen koulukunnan teoreettisesta perinteestä osaksi konstruktivistista näkökulmaa⁴ ja tarkastelee pelotetta

---

⁴ Mahdollisen käsitteellisen sekavuuden välttämiseksi viitataan pelotteen tulkinnallisuutta ja intersubjektiivista luonnetta korostavaan neljanteen peloteteoreettiseen aaltoon esimerkiksi Vuorta (2016, 26) mukailleen konstruktivistisena näkökulmana tai analyysinä. Tällöin tutkielman teoreettinen viitekehys pitää sisällään Lupovicin (2010) hahmotteleman tulkinnallisen peloteteoreettisen suuntauksen lisäksi myös laajemmän konstruktivistisen lähestymistavan.

rationaalisen valinnan sekä psykologisten näkökulmien sijaan eräänlaisen sosiaalisen linssin kautta (Vuori 2016, 26).⁵

Kyseistä peloteteorian neljättä aaltoa ei kuitenkaan voida pitää näkökulmiltaan yhtenäisenä, vaan sen voi Amir Lupovicin (2010, 705) mukaan nähdä muodostuvan kahdesta toisistaan erillisestä ja osin jopa vastakkaisesta suuntauksesta, jotka lähestyvät pelotetta tulkinnallisista, mutta toisaalta myös empiristisistä näkökulmista käsin. Yhteistä suuntauksille kuitenkin on, etteivät ne pyri yksiselitteisesti hylkäämään tai kumoamaan aiempien aaltojen näkemyksiä ja havaintoja (Lupovici 2010, 706; Knopf 2010, 5). Tosin siinä missä neljännen aallon tulkinnallinen näkökulma asettuu selkeästi realistista tutkimusotetta vastaan (Lupovici 2010, 705), pyrkii empirismiä korostava suuntaus pikemminkin soveltamaan ja peilaamaan aiempien aaltojen näkemyksiä uusiin nykymaailmasta nouseviin konteksteihin (Knopf 2010, 5). Kyseisen empiristisen suuntauksen voikin todeta muodostuneen kylmän sodan jälkeisen maailman niin sanottujen uusien uhkien myötä, ja pyrkivän vastaamaan pelotteen keinoin terrorismin sekä roistovaltioiden asettamiin haasteisiin esimerkiksi laajentamalla pelotteen keinovalikoimaa ei-sotilaallista ulottuvuutta kohti (Knopf 2010, 4, 25). Näin ollen empirismiä painottavan suuntauksen voi nähdä asettuvan osaksi perinteistä realistissävyytteistä peloteteoreettista viitekehystä (Lupovici 2010, 718).

Tutkielma nojaa kuitenkin nimenomaan neljännen aallon tulkinnallisuutta korostavaan lähestymistapaan, jolloin teoreettiseksi viitekehyykseksi muodostuu vasta 1980-luvun lopun jälkeen systemaattisemmin kehittynyt konstruktivistinen näkökulma (Lupovici 2010, 710–711). Aiempien aaltojen näkökulmista poiketen, tulkinnallisessa lähestymistavassa etenkin pelotteen sosiaalinen sekä diskursiivinen ulottuvuus korostuu, jolloin myös identiteettien, normien sekä uhkien rakenteellinen muodostuminen nousee olennaiseksi tarkastelun kohteeksi (Vuori 2016, 26).

Konstruktivistisen näkökulman kenties olennaisimpana ominaispiirteenä voidaan pitää niin sanotun kontekstin eli toimintaympäristön intersubjektiivista olemusta. Tällöin pelotteen nähdään muodostuvan ennen kaikkea toimijoiden välisen vuorovaikutuksen, opittujen käytänteiden sekä erilaisten instituutioiden ja sääntöjen kautta (Lupovici 2010, 710–716). Näin ollen pelotetta voidaan siis itsessään keskeisine ominaispiirteineen – rationaalisuus, uskottavuus sekä määrätietoisuus – pitää sosiaalisena konstruktiona, jolloin pelotetta muodostava ja toisintava toiminta ilmentää sitä, mitä

---

⁵ Tässä vaiheessa on syytä myös mainita, ettei peloteteoreettinen keskustelu ole suinkaan pysähtynyt, vaan siirtynyt neljänneestä aallosta kohti viidettä. Viides aalto on teoreettisilta lähtökohdiltaan vielä melko keskeneräinen, mutta tämänhetkisen kirjallisuuden valossa vaikuttaa siltä, että se keskittyy etenkin pelotteen moniulotteiseen muodostumiseen niin kyber-, informaatio- kuin taloudellistenkin toimintaympäristöjen sekä keinojen kautta (Sweijts & Osinga 2020, 524).

pelote kulloistenkin toimijoiden välisissä suhteissa edustaa (Mälksoo 2021, 57; Lupovici 2010, 215–216). Pelote on siis hyvä esimerkki siitä, miten intersubjektiivinen todellisuus muodostuu sekä toimijoiden välisen kommunikaation että pelotteen konkreettisen harjoittamisen kautta (Mälksoo 2021, 57). Näin ollen pelotepolitiikan harjoittaminen jo itsessään luo sen todellisuuden, jossa pelotetta pidetään mielekkäänä vuorovaikutuksen ja konfliktinhallinnan keinona.

Kyseistä lähestymistapaa hyödyntäen pelotteesta hahmottuu siis hyvin moniulotteinen kuva. Teoreettisen viitekehyksen puitteissa tehdyn tutkimuksen ansiona voidaankin Lupovicin (2010, 712) mukaan pitää yhtäältä näkemyksiä pelotteesta opittavana kokonaisuutena, sosiaalisten prosessien ja sosiaalisten konstruktoiden vaikutuksen alaisena käytänteenä, mutta myös puheakteista muodostuvien diskurssien kautta tarkasteltavissa olevana ilmiönä. Tutkielman keskittyessä ennen kaikkea pelotteen muodostumiseen retoriikan kautta, on syytä syventyä etenkin kategorioista viimeisimpään: konstruktivistisen peloteteorian kielelliseen ja kommunikatiiviseen ulottuvuuteen.

2.3. Pelotteen kielellis-kommunikatiivinen ulottuvuus

Ydinaseilla voi nähdä olevan sekä pääasiallisia että piileviä funktioita. Siinä missä ydinaseiden pääasiallisena funktiona voidaan pitää niiden äärimmäistä tuhovoimaisuutta ja iskukykyä, voidaan niiden nähdä myös ilmaisevan kompleksisia signaaleja liittyen toimijoiden haluun, kyvykkyyteen sekä päättäväisyyteen. (Luke 1989, 219.) Ydinaseita ei tunnetusti ole hyödynnetty sitten toisen maailmansodan, sillä toimijat pyrkivät välttelemään hallitsematonta ja seurauksiltaan peruuttamatonta ydinase-eskalaatiota. Tästä syystä niiden voi nähdä siirtyneen materiaalisesta todellisuudesta ensisijaisesti osaksi symbolista ulottuvuutta. (Taylor 2019, 316–317; ks. myös Tannenwald 2007, 361–366.) Toisin sanoen ydinaseiden pääasiallinen ja piilevä funktio ovat kääntyneet pääläelleen. Nyt ydinaseet symboloivat ensisijaisesti voimaa – ydinaseet ovat olemassa, jotta niistä puhuttaisiin, ei niinkään, jotta niitä käytettäisiin. (Luke 1989, 219.)

Vaikka on selvää, että ydinaseiden ja pelotteen kielelliset sekä kommunikatiiviset ominaispiirteet ovat tarkastelun kohteina tärkeitä, riippuu kielelle annettu painoarvo suurilta osin siitä, millaisista teoreettisista lähtökohdista käsin ydinaseita ja pelotetta tarkastellaan. Mikäli pelotetta lähestytään realistisista lähtökohdista käsin, kommunikaation keskeisyys kyllä tunnustetaan, mutta tästä huolimatta pelotteen nähdään muodostuvan ennen kaikkea ydinaseiden materiaallisen olemuksen sekä niiden tuhovoimaisuuden myötä (Martin 2013, 174–176). Tällöin ydinaseet niin sanotusti puhuvat puolestaan, eikä toimijoiden väliselle kommunikaatiolle anneta suurta painoarvoa. Sen sijaan sekä konstruktivistiset että post-strukturalistiset koulukunnat asettuvat tätä näkökulmaa vastaan korostaen, että niin ydinasepelote kuin siihen liittyvä kommunikaatiokin on toimijoiden erilaisuuden takia

luonteeltaan indeterminististä. Tällöin ydinasepelotteen ja sen olemassaolon koetaan vaativan sekä symbolista että verbaalista toimijoiden välistä kommunikaatiota, jotta yhteinen ymmärrys ja yhteistyö pelotteeseen liittyen olisi mahdollista. (Taylor 2019, 317–318.)

Ydinaseisiin sekä pelotteeseen liittyvää kieltä on käsitelty erityisesti erilaisten diskurssien kautta, joista muutamina esimerkkeinä nostettakoon esiin strategiset diskurssit sekä sisäisine että ulkoisine ilmenemismuotoineen (ks. esim. Falk 1989, 54–56), ydinase maailman patriarkaalista luonnetta korostavat ja toisintava diskurssit (ks. esim. Cohn 1987) sekä tietenkin metadiskurssit eli diskurssit diskursseista itsessään (ks. esim. Wertsch 1987, 103). Ydinaseisiin ja pelotteeseen liittyvien diskurssien tarkastelun tärkeyttä korostaa se, että mikäli pelote tunnustetaan konstruktivistisen näkökulman kautta sosiaalisesti konstruktioksi, voi diskurssien nähdä vaikuttavan suurelta osin siihen, kuinka toimijat ymmärtävät, kommunikoivat sekä toimivat ydinaseiden ja pelotepolitiikan puitteissa (Lupovici 2010, 717). Kuten Pertti Joenniemi (1989, 45) argumentoi, pelote itsessään tulisi hahmottaa toimijoiden väliseksi tekstuaaliseksi kentäksi, joka mahdollistaa merkityksien muodostumisen sekä niiden tulkitsemisen, ja jonka puitteissa käsityksemme tietyistä ydinase maailmaa koskevista normeista sekä käytänteistä muodostuu. Näin ollen pelotteen voi diskursseineen todeta sekä representoivan että konstruoivan ydinase maailmaa ja siihen liittyviä käytänteitä sekä toimintaperiaatteita (Joenniemi 1989, 45; ks. myös esim. Woods 2007, 91–92).

Toisaalta ydinaseisiin ja pelotteeseen liittyvän kielellisen ulottuvuuden voi nähdä heijastuvan myös osaksi toimijoiden identiteettejä sekä intressejä (Lupovici 2010, 717; Lupovici 2016, 5–6). Toimijoiden harjoittaessa omia strategisia valintojaan, ne luovat sekä omia että toisten toimijoiden käsityksiä roolistaan osana kansainvälispoliittista järjestelmää (Lupovici 2010, 717). Pelotteesta muodostuu hyvin olennainen osa sitä harjoittavien toimijoiden identiteettiä, ja mikäli deterrenssi-identiteetin omaavan toimijan pelotekyky on uhattuna, ei uhka ole vain fyysinen, vaan myös identiteetillinen. Pelotteen harjoittamisen voi itsessään nähdä luovan ontologista turvallisuutta ja oikeuttavan toimijan itsensä identiteettiä ulkoisella sekä sisäisellä tasolla. (Lupovici 2016, 5–6.)

Pelote ei siis typisty vain osaksi voimapolitiikkaa, vaan siinä missä deterrenssi-identiteetin voi nähdä vaikuttavan paitsi toimijoiden ulkopoliittisiin valintoihin (Adler 2009, 99–101), voi sen nähdä myös olevan toimintaa, joka osaltaan ylläpitää ja tukee toimijan omaa identiteettiä (Lupovici 2016, 6). Diskurssien kautta pelotteesta muodostuu eräänlainen poliittinen väline, jota hyödyntäen toimijat kykenevät identiteettinsä legitimoinnin lisäksi oikeuttamaan toimintaansa, kuormittamaan muita toimijoita sekä estämään siihen kohdistuvia poliittisia toimia (Lupovici 2010, 723; Falk 1989, 66). Pelotetta ylläpitävän retoriikan kautta kyetään esimerkiksi oikeuttamaan ja perustelemaan ylipäätään se, miksi toimija tarvitsee ja pitää ydinaseita hallussaan (Taylor 2019, 317). Toisaalta pelotteen

merkitys korostuu kriisitilanteissa, ja näin ollen sen voi nähdä myös yhdeksi kriisinhallintakeinoksi. Pelote tarjoaa sitä harjoittavalle toimijalle kriisitilanteessa kontrollin tunteen tai illuusion järjestyksestä – se mahdollistaa yhteisölle ulkopuolisen pahan eli pelotteen kohteen määrittelyn. Tällöin pelote kietoutuu jälleen osaksi kansallisten tavoitteiden legitimaatiota, mutta toisaalta myös toisintaa ja ylläpitää olemassa olevaa kansainvälistä järjestystä. (Mälksoo 2021, 58; Falk 1989, 65–66.)

Tässä suhteessa kieli erilaisine diskursseineen toimii siis keinona tai eräänlaisena ulottuvuutena, jonka kautta toimijat sekä hyödyntävät pelotetta että muodostavat käsityksensä siitä. Pelote heijastuu sen diskursiivisuuden kautta toimijoiden identiteetteihin sekä intresseihin, mutta hahmottuu toisaalta myös toiminnaksi, jonka kautta toimijoiden väliset yhteiset merkitykset muodostuvat ja jonka kautta toimijat kontrolloivat sosiaalista kanssakäymistään ydinaseisiin sekä pelotteeseen liittyen (Taylor 2019, 318).

3. KANSAINVÄLINEN POLITIIKKA, PELOTE JA EPÄVARMUUS

3.1. Epävarmuus ja sen asema osana kansainvälistä politiikkaa

Epävarmuutta ei voi pitää täysin uutena käsitteenä kansainvälisessä politiikassa, vaikkakin sen osakseen saama huomio on ollut jokseenkin vähäistä. Esimerkiksi Ken Booth ja Nicholas Wheeler (2008, 21) ovat esittäneet, että epävarmuus on jopa kansainvälistä politiikkaa ja turvallisuudilemmaa määrittelevistä seikoista merkittävin. Epävarmuutta on hyödynnetty sekä teoreettisena käsitteenä että ilmiöihin liitettävänä ja niitä kuvailevana adjektiivina, mutta tästä huolimatta avoimeksi kysymykseksi on pitkälti jäänyt se, mitä epävarmuudella lopulta tarkoitetaan ja mikä sen todellinen merkitys kansainväliselle politiikalle on (Matejova & Shesterinina 2023, 2–3). Varsinaisesta käsitteellisestä yhdenmukaisuudesta ei myöskään voida puhua, vaan epävarmuuden määritelmällinen epäselvyys juontuu pitkälti eri teoriaperinteiden tavoista tulkita ja tarkastella epävarmuutta omista lähtökohdistaan käsin (Rathbun 2007, 533–534).

Epävarmuus kyetään määrittelemään kenties parhaiten seuraten aina Frank Knightin (1921) tekemää kahtiajakoa riskin ja epävarmuuden välillä. Siinä missä riski viittaa käsitteenä tilanteeseen, jossa vaihtoehdot lopputulemat ovat tiedossa ja niiden väliset todennäköisyydet ovat mitattavissa sekä arvioitavissa, hahmottelee epävarmuus sitä vastoin tilannetta, jossa mahdolliset lopputulemat tai niiden väliset todennäköisyydet eivät ole tiedossa. (Scoones & Stirling 2020, 3; Jarvis 2011, 299; Daase & Kessler 2007, 418, 423.) Toisin sanoen riskin viitatessa ikään kuin mitattavissa olevaan tai

laskennalliseen epävarmuuteen, on epävarmuus itsessään olemukseltaan laskelmoimatonta (Best 2008, 359; O'Malley 2004, 3, 14–15).

Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa epävarmuus tyypillisesti samaistetaan riskin käsitteeseen tai hylätään merkityksellisenä tarkastelun kohteena alkujaan (Katzenstein & Seybert 2018, 29, 41; Jarvis 2011, 308–309; Daase & Kessler 2007; 412). Epävarmuudesta tekee käsitteenä haastavan hahmoteltavan ja käsiteltävän erityisesti se, että se asettuu ominaispiirteineen kontrollivetoista ja riskipainotteista maailmankuvaamme vastaan. Epävarmuutta on toki kaikkialla, mutta sen asemaa ei tunnisteta yhtä merkitykselliseksi institutionaalisella kuin esimerkiksi individuaalisen elämän tasolla (Katzenstein & Seybert 2018, 29).

Se miten epävarmuus ominaispiirteiltään hahmotetaan kansainvälisessä politiikassa, riippuu pitkälti valitun lähestymistavan teoreettisista lähtökohdista. Brian Rathbunin (2007) kategorisointia seuraten Miriam Matejova ja Anastasia Shesterinina (2023, 2–6) esittävät, että kansainvälisessä politiikassa epävarmuus on ymmärretty neljän eri tulkintatavan kautta. Yhtäältä epävarmuus on hahmotettu informaation puutteesta aiheutuvaksi riskiksi (rationalismi), liiallisesta informaatiosta aiheutuvaksi monimutkaisuudeksi (institutionalismi), yhteisten merkitysten puutteesta aiheutuvaksi epävarmuudeksi tai indeterministisyydeksi (konstruktivismi) sekä erilaisista viitekehyksistä nousevien hallitsevien tulkintojen moninaisuudesta aiheutuvaksi epäselvyydeksi (kriittiset teoriat) (mt., 2–6).

3.2. Merkityksien moninaisuus – konstruktivistinen tulkinta epävarmuudesta

Edellä esitettyyn luokittelutapaan nojaten tutkielmassa tarkastellaan epävarmuutta konstruktivistisen katsantokannan kautta, jolloin epävarmuus hahmottuu toisistaan poikkeavina merkityksinä sekä tulkintoina esimerkiksi juuri pelotteeseen liittyen. Näin ollen teoreettiset lähtökohdat epävarmuutta käsitteellistettäessä eivät kumpua realismin tavoin objektiivisen tiedon puutteesta, vaan pikemminkin tiedon intersubjektiivisuudesta, jolloin epävarmuuden voi nähdä muodostuvan toimijoiden toisistaan poikkeavien maailmankuvien ja käsityksien kautta. Konstruktivistisesta viitekehyksestä katsoen olennaista ei siis ole se, onko informaatiota liikaa vai liian vähän, sillä lopullisen merkityksensä se saa vasta toimijoiden tulkitessa sitä. (Van Rythoven 2020, 486; Matejova & Shesterinina 2023, 5; Katzenstein & Seybert 2018, 44–45.)

Epävarmuudesta tekee haastavan käsitteen myös se, ettei sitä tulisi nähdä vain toimijoiden ulkopuoliseksi itsenäiseksi ulottuvuudeksi tai olosuhteeksi, vaan pikemminkin hyvin kiinteäksi osaksi toimijoita itseään sekä heidän toimijuuttaan. Olennaista siis on, että epävarmuus muodostuu suhteessa siihen, mitä tiedetään ja kuka tietää. (Scoones & Stirling 2020, 11.) Toimijoiden

ympäristöstään tekemät havainnot ja tulkinnat muodostuvat sosiaalisesti konstruoituneiden ymmärryksien kautta, eikä siksi mikään takaa toimijoiden näkemysten tai maailmankuvien keskinäistä samankaltaisuutta (Rathbun 2007, 549; Matejova & Shesterinina 2023, 4–5). Yhteisten kiintopisteiden puuttuessa kansainvälinen järjestelmä on luonteeltaan indeterministinen ja jatkuvan muutoksen kohteena oleva kokonaisuus, jolloin aiempiin tapahtumiin perustuvat kausaalimallit eivät kykene selittämään nykyisiä, merkityksiltään aiemmista poikkeavia tilanteita (Rathbun 2007, 550; Katzenstein & Seybert 2018, 44). Voidaankin siis todeta, että epävarmuus näyttäytyy konstruktivistisessä viitekehyksessä todellisuuden indeterministisyytenä – ilman toimijoiden välisiä yhteisiä identiteettejä ja normeja epävarmuus ilmenee yhteisten merkitysten puutteena (Matejova & Shesterinina 2023, 5) tai vastaavasti liiallisina merkityksinä siten, ettei yksikään tulkinnosta ole hallitsevassa asemassa (Van Rythoven 2020, 486).

Epävarmuutta ei siis tule ymmärtää täysin toimijoiden ulottumattomissa olevaksi väistämättömyydeksi, vaan pikemminkin toimijoiden kautta ja toimijoiden välisesti tietyissä olosuhteissa muodostuvaksi asiantilaksi. Tarkasteltaessa epävarmojen olosuhteiden ja niissä selviytymisen sijaan sitä, kuinka toimijat kykenevät hyödyntämään tai välineellistämään epävarmuutta, on syytä palata määritelmälliseen kahtiajakoon riskin ja epävarmuuden välillä. Toimijuutta tarkasteltaessa käsitteet ovat osin päällekkäisiä, sillä siinä missä riskiä kyetään sekä täysin kontrolloimaan (eng. *control*) että käsittelemään (eng. *manage*), kyetään epävarmuutta vain käsittelemään (Roe 2020, 76–79). Tässä suhteessa epävarmuuksien käsittelyllä hahmotetaan erityisesti sitä, että vaikkei kaikkia epävarmuustekijöitä, toimien seurauksia tai muuttujia kyetä koskaan täysin aukottomasti arvioimaan, kyetään niihin vaikuttamaan ja niiden puitteissa toimimaan (mt., 78–79).

Toisin sanoen, vaikka toimijat ovat jatkuvasti epävarmuuden vaikutuksen alaisuudessa, kykenevät ne myös tuottamaan epävarmuutta monin eri tavoin (Carrapico et al. 2020, 152–153; ks. myös Jervis⁶ 1970, 123). Tarkastellessaan epävarmuuteen vaikuttavia ja sitä muodostavia tekijöitä Matejova ja Shesterinina (2023, 7) nostavat esiin kaksi kategoriaa: ulkoiset sekä toimijalähtöiset tekijät. Ulkoisten tekijöiden viitatessa toimijoiden kontrollin ulkopuolisiin eli ympäristöllisiin sekä aineellisiin

---

⁶ Vaikka Robert Jervisin voi tyypillisesti nähdä lukeutuvan osaksi strukturalistisen realismin teoreettista perinnettä, on nähdäkseni perusteltua ja suotavaa hyödyntää tässä yhteydessä hänen vuonna 1970 ilmestynyttä teosta *The Logic of Images in International Relations*. Teoksessa Jervis (1970, 3–17) käsittelee toimijoiden välistä kanssakäymistä keskittyen etenkin toimijoiden väliseen kommunikaatioon sekä sen ominaispiirteisiin. Lisäksi kyseisen teoksen voi Jervisin itsensäkin mukaan nähdä sijoittuvan osin sosiaalisen konstruktivismiin teoreettiseen viitekehykseen (ks. esim. Balzacq & Jervis 2004, 560; Theory Talks 2008).

epävarmuustekijöihin, viittaa kategorioista jälkimmäinen nimenomaan toimijoiden toiminnasta aiheutuviin epävarmuustekijöihin (ibid.).⁷

Toimijat kykenevätkin muodostamaan ja hyödyntämään epävarmuutta esimerkiksi erilaisten materiaaalisten seikkojen, kuten sotilaallisten kyvykkyyksien kautta (ks. esim. Kaplow & Gartzke 2021, 307), mutta tutkielmani kannalta olennaisinta kuitenkin on, kuinka epävarmuutta kyetään hyödyntämään osana toimijoiden välistä kommunikaatiota. Epävarmuuden hyödyntäminen yhtenä viestinnällisenä keinona ei ole kovin poikkeuksellista ja epävarmuus voidaankin nähdä esimerkiksi retorisenä strategiana, jonka kautta tietyistä tapahtumista tai asioista itsestään kyetään luomaan epävarmoja korostamalla tai luomalla niihin liittyviä epävarmuustekijöitä (ks. esim. Bailey et al. 2014, 211–212). Näin Venäjän voi todeta toimineen esimerkiksi vuoden 2018 Salisburyn myrkytystapauksen yhteydessä, jolloin se pyrki poliitikkojen sekä median välityksellä lisäämään epävarmuutta tapaukseen liittyen (Birge & Chatterje-Doody 2021, 171–172). Toisaalta epävarmuutta huokuvan viestinnän voi nähdä olevan keino poliittisen joustavuuden saavuttamiseen ja mahdollistavan aiemmista näkemyksistä perääntymisen, jolloin epävarmuus suojaa toimijaa mainehaitoilta (Jervis 1970, 138). Epävarmuutta kyetään siis hyödyntämään ja välineellistämään hyvin monipuolisten viestinnällisten menetelmien kautta aina informaatiota salailemalla, vääristelemällä, kehystämällä ja väärentämällä, mutta toisaalta myös epäluotettavia kanavia tai kolmansia osapuolia hyödyntäen (Matejova & Shesterinina 2023, 8; Jervis 1970, 135–138).

On syytä huomioda, että toimijat kykenevät edellisten menetelmien osalta vaikuttamaan saatavilla olevan informaation määrän lisäksi siihen, millaista informaatio sisällöllisesti on (Matejova & Shesterinina 2023, 8) ja millaisia merkityksiä viestit itse asiassa pitävät sisällään, eli millaisia merkityksiä esimerkiksi juuri pelotteelle annetaan. Tässä suhteessa olennaista on, että siinä missä toimijat kykenevät vapaasti määrittelemään viestiensä merkityssisällön ja yhdistämään sen olemassa oleviin käsityksiin, kykenevät ne yhtä lailla luomaan uusia ja tuhoamaan vanhoja jaettu merkityksiä sekä niiden välisiä yhteyksiä (Jervis 1970, 139–145; ks. myös. Eco 1979, 261–313). Toisin sanoen siinä missä konstruktivistiseen epävarmuuden määritelmään peilaten epävarmuustekijöitä kyetään vähentämään määrittelemällä yhteisiä normeja ja niiden merkityssisältöjä uudelleen tai ylipäätään (Rathbun 2007, 551), voidaan epävarmuutta vastaavasti lisätä kyseenalaistamalla, tuhoamalla ja luomalla toimijoiden jakamia merkityksiä sekä niiden välisiä yhteyksiä uudelleen (Jervis 1970, 139–145; ks. myös Taylor 2019, 327). Erilaisten diskurssien sisällään pitämien merkityksien hallintaa

---

⁷ Tässä suhteessa on hyvä korostaa, etteivät kirjoittajat pidä kategorioita yksiselitteisinä tai toisiaan poissulkevinä, vaan pikemminkin niiden käsittelyä helpottavina sekä osin myös päällekkäisinä epävarmuustekijöitä hahmottelevina kokonaisuuksina (Matejova & Shesterinina 2023, 7).

voidaan siis pitää hyvinkin tarkoituksenmukaisena toimintana (Bolin & Ståhlberg 2023, 43–44) tai jopa semanttisena strategiana (Busse 1993, 122), minkä kautta toimijat pyrkivät pääsemään tavoitteisiinsa välineellistämällä epävarmuutta ja hyödyntämällä sitä omien etujensa mukaisesti.

3.3. Ydinaseet, pelote ja epävarmuus

Ydinase maailmaan ja pelotteeseen yhtenä sen ulottuvuutena sisältyy aina epävarmuutta ja sitä lisääviä tekijöitä – yksinkertaisimmillaan kyse on lopulta ydinaseita omaavien toimijoiden välisestä vuorovaikutuksesta (Delpech 2012, 46; Falk 1989, 61). On hyvin vaikeaa saavuttaa täyttä varmuutta siitä, millä tavoin toimijat tulkitsevat ja vastaanottavat heihin kohdistetun pelotteen, tai kuinka he siihen lopulta reagoivat (Payne 2008: teoksessa Delpech 2012, 46–47). Pelotevaikutus saatetaan muodostaa ja kommunikoida eteenpäin hyvinkin epäselvien sekä implisiittisten uhkausten kautta, jotka eivät onnistuakseen vaadi selkeästi määriteltyjä lopputulemia. Pelotetta luovat puheaktit voivat siis olla vain ohimeneviä vihjauksia tai epäsuorasti relevanttiin taustatietoon nojaavia kommentteja. (Vuori 2016, 32.) On myös hyvin haastavaa, ellei mahdotonta, tietää vastustajien lopullisia intentioita, eikä lopulta mikään takaa niiden pysyvyyttä (Mazarr et al. 2018, 20). Toisaalta sosiaalisen tason epävarmuustekijät yhdistyvät ydinase maailmassa materiaaliseen ulottuvuuteen, jolloin keskiöön nousevat sekä tekniset ohjuksiin itseensä liittyvät epävarmuustekijät että ympäristölliset epävarmuustekijät. Yhtenä hyvänä esimerkkinä ympäristöllisistä epävarmuustekijöistä nostettakoon esiin vasta vuonna 1982 mahdolliseksi ydinsodan seuraukseksi tunnistettu kohtalokas ydinalvi-ilmiö. (Falk 1989, 61–62.)

Pelotteeseen liittyvää epävarmuutta on käsitelty suhteellisen laajasti, ja keskustelu oli aiheeseen liittyen aktiivista etenkin kylmän sodan aikana (Delpech 2012, 47). Vaikkei perinteiset peloteteoreettiset näkemykset tai tulkinta epävarmuudesta asetu sellaisenaan osaksi tutkielman teoreettista viitekehystä, on nähdäkseni perusteltua ja tarpeellista muodostaa kuva siitä, kuinka epävarmuutta on perinteisesti käsitelty peloteteorian yhteydessä.⁸ Epävarmuuden suhteen voidaankin tehdä karkea kahtiajako sen suhteen, pidetäänkö epävarmuutta pelotetta tehostavana vai sitä heikentävänä ominaispiirteenä. Kahtiajaon voi nähdä noudattelevan yleisempiä Yhdysvalloissa esiintyneitä peloteteoreettisia jakolinjoja, jotka muodostuivat riippuen siitä, pidetäänkö pelotteen muodostamista epävarmuutta suosien helppona, vai sitä epäillen vaikeana (Payne 2020, 16–17). Jako voidaan tehdä myös sen suhteen, nähdäänkö pelote luonteeltaan aktiiviseksi vai passiiviseksi keinoksi

---

⁸ Kuvatessani seuraavissa kappaleissa sitä, kuinka epävarmuus on perinteisen pelotteen puitteissa ymmärretty, viittaan käsitteellä *epävarmuus* sen varsinaisen merkityksen sijaan laskelmoitavissa olevaan riskiin, jollaiseksi se tyypillisesti peloteteorian yhteydessä on hahmotettu (Katzenstein & Seybert 2018, 42, 46). Tämän jälkeen hyödynnän käsitettä jälleen siinä merkityksessä, jollaiseksi se konstruktivistisen viitekehysten kautta määrittyy.

(Pauly & McDermott 2023, 17). Yhtä kaikki epävarmuuteen liittyen on esitetty sekä epävarmuutta suosivia että sitä epäileviä näkemyksiä.⁹

Hallitsevimmaksiksi näkemykseksi – joskaan ei konsensusta omaavaksi – vaikuttaa muodostuneen, ettei epävarmuudella ole sijaa osana toimivaa pelotetta (Crawford 2009, 290). Epävarman pelotteen ja epäselvyyttä huokuvan viestinnän voi nähdä kertovan kohteelle toimijan heikkoudesta sekä kyvyttömyydestä, ja näin ollen edesauttavan virhepäätelmien syntymisessä kummankin osapuolen intentioiden suhteen (ibid.). Niinpä pelotteen voi nähdä toimivan parhaiten, mikäli se ilmaistaan selkeää ja uskottavaa viestintää hyödyntäen ilman häilyviä ja jatkuvan muutoksen kohteena olevia punaisia viivoja (Freedman 2020, 9). Epävarmuuteen nojaavaa pelotestrategiaa onkin kritisoitu erilaisten esimerkkien kautta, joissa muodostettu pelote on pettänyt huolimatta siihen liitetystä epävarmuustekijöistä (Sagan 2013, 131–132). Huomiotta ei siis voida jättää Herman Kahnin (ks. esim. 1962, 120–211) esittämää näkemystä siitä, että liiallinen epävarmuus mahdollisten seurausten suhteen saattaisi kannustaa vastustajaa tahattomasti kohti sotatoimia ja tilanteen eskaloitumista (Delpech 2012, 47–48).

Toisaalta epävarmuuden voi nähdä myös olevan olennainen osa toimivaa pelotetta ja tehostavan sen varsinaista pelotevaikutusta. Thomas Schellingin (1980, 187–188) ajattelua mukaillen pyrkimyksenä on muodostaa uhka siten, että se ajaisi kohteensa harkitsemaan tulevia toimiaan kahdesti. Taustalla olevana ajatuksena siis on, että pelote tulisi muodostaa siten, että sen uhmaamisesta koituvat seuraukset olisivat epävarmoja. Tällöin hyökkäävä toimija ei kykenisi arvioimaan, saati olemaan täysin varma niistä seurauksista, joita sille sen toimista mahdollisesti aiheutuisi (Waltz 2013a, 23–24; Delpech 2012, 47). Tällöin pelotteen kohteelle jää epäselväksi se, realisoituisiko uhkaus ylipäättään, ja mikäli realisoituisi, milloin ja miten tämä mahdollisesti tapahtuisi (Payne 2020, 24).

Epävarmuuden avulla muodostetun pelotteen voi siis nähdä muokkaavan ja rajoittavan sen kohteiden vaihtoehtoja (Crawford 2009, 290), mutta toisaalta myös tarjoavan pelotteen muodostajalle toiminnallista vapautta käytössä olevien keinojen suhteen. Tähän myös Yhdysvaltojen pelotepolitiikkaa kuvaavalla laskelmoidun epäselvyyden (eng. *calculated ambiguity*) käsitteellä viitataan, sillä esimerkiksi konventionaalisten- ja ydinaseiden välisen rajan häilyttämisen voi katsoa osaltaan tarjoavan toiminnallista vapautta sekä käytössä olevien konkreettisten keinojen että erilaisten retoristen punaisien viivojen suhteen (Costlow 2021, 14–16). Toisaalta epävarmuuden voi myös nähdä vastaavan laajennetun deterrenssin eli niin sanotun ydinasesateenvarjon uskottavuuteen

---

⁹ Yksityiskohtaisemmin erilaisista näkemyseroista ja jakolinjoista ks. esim. (Trachtenberg 1985, 138–141).

liittyviin ongelmiin (Payne 2020, 25) sekä mahdollistavan konfliktien eskalaation kontrolloimisen pelotetta hyödyntäen (Waltz 2013b, 100).

3.4. Kuinka epävarmuutta tulisi käsitellä konstruktivistisen peloteteorian puitteissa?

Siinä missä konventionaalisten aseiden maailmassa epävarmuus liittyy ennen kaikkea siihen, päättyykö sota voittoon vai tappioon, peilautuu se ydinasemaailmassa selviytymisen sekä täydellisen tuhon väliseen suhteeseen (Waltz 2013a, 9). Konstruktivistisesta epävarmuuskäsityksestä tekee ydinaseiden sekä pelotteen suhteen haastavan tarkastelun kohteen erityisesti se, ettei edellä kuvattua jakoa riskin ja epävarmuuden välille tyypillisesti tehdä – ydinaseiden voi kaikessa tuhovoimaisuudessaan nähdä symboloivan pyrkimystä täydelliseen epävarmuuden hallintaan ja kontrollointiin (Katzenstein & Seybert 2018, 42, 46).

Hyvänä esimerkkinä voidaan nostaa esiin Schellingin (1980, 187–188) kuuluisasti muotoilema näkemys uhasta, joka jättää jotain mahdollisuuden varaan. Tällöin pelote ei perustu ydintuhon varmuuteen, vaan siihen, ettei uhkauksen kohde voi olla varma siitä, toteuttaako uhkaaja ydinkatastrofiin johtavaa uhkaustaan vai ei (Payne 2020, 24). Schellingiin viitaten Peter Katzenstein ja Lucia Seybert (2018, 42) argumentoivat, että tässä yhteydessä mahdollisuuden (eng. *chance*) tulisi nähdä viittaavan epävarmuuden sijaan riskiin sekä sen manipulaatioon. Kääntäessään kontrolloimattomat epävarmuustekijät hallittaviksi riskeiksi, Schelling ei jätä tilaa ydinaseonnettomuuksille (Katzenstein & Seybert 2018, 42) tai päätöstentekijöiden inhimillisyydelle (Pauly & McDermott 2023, 15), mutta jättää toisaalta myös pelotteen intersubjektiiivisen luonteen vaille huomiota (Jervis 1970, 239, 242). Ydinaseet ymmärretään siis täydellisen kontrollin välineiksi sen sijaan, että niihin liittyviä ennakoimattomia haasteita ja vuorovaikutussuhteita huomioitaisiin (Katzenstein & Seybert 2018, 42).

Kontrolloitavissa olevien riskien sijaan pelotteeseen liitettävä epävarmuus näyttäytyy konstruktivistisesta viitekehyksestä käsin tällöin laajempänä, intersubjektiiivisuuden kautta muodostuvana ilmiönä, jonka täydellinen hallinta ei ole mahdollista, eikä siitä aiheutuvia lopputulemia voida täydellisesti arvioida. Näin ollen voidaan myös todeta, että välineellistetyn epävarmuuden onnistuminen riippuu pelotteen tavoin siitä, kuinka sen kohde lopulta tulkitsee saamansa viestit sekä niiden merkityssisällöt.¹⁰ Juha Vuoren (2016, 24–25, 35) näkemystä mukailien tutkielma asettuukin perinteistä peloteteoriaa vastaan argumentoimalla, että pelotetta sekä siihen

---

¹⁰ Tavanomaisen pelotteen vuorovaikutussuhteisiin liittyen ks. esim. (Jervis 1970, 239, 242).

liittyvää epävarmuutta tulisi tarkastella pelotteen kausaliteetin sijaan deontologisesta¹¹ näkökulmasta käsin. Tällöin olennaista ei ole se, onko pelote onnistunut vai ei, vaan pikemminkin se, kuinka toimijat ylipäättään muodostavat pelotteen.

Pelotteen ohella konstruktivistisen viitekehyksen puitteissa hahmotetun välineellistetyt epävarmuuden suhteen huomio tulee yhtäläillä viedä informaation määrän sijaan siihen, mitä informaatio oikeastaan pitää sisällään. Välineellistetyt epävarmuuden muodostuessa puuttuvien, liiallisten, aiemmista poikkeavien tai jopa keskenään ristiriitaisten merkityksien kautta, tutkielman tarkastelun kohteeksi asettuu se, mitä lopulta esimerkiksi pelotteeseen liittyen ilmaistaan. Olennaista siis on, millaisin sanankääntein sen ominaispiirteitä kuvaillaan – toisin sanoen, millaisia merkityksiä pelotteen muodostava taho sille kulloinkin antaa.

4. VENÄJÄ – PELOTTEESTA STRATEGISEEN PIDÄKKEESEEN

4.1. Pelote ja sen kehittyminen osana Venäjän strategista ajattelua

Tarkasteltaessa sitä, miten Venäjä pyrkii muodostamaan pelotteen epävarmaa ydinaseretoriikkaa hyödyntäen, tulee huomioon ottaa läntisen peloteteoreettisen ajattelun lisäksi se, kuinka pelote on Venäjällä historian aikana ylipäättään ymmärretty ja millaisin tavoin sitä on aiemmin hyödynnetty. Hyvin olennaista nimittäin on, että eri toimijoiden väliset käsitykset pelotteesta poikkeavat tyypillisesti toisistaan ja hahmottuvat kenties parhaiten käsitteiden itsensä sekä niiden kehittymisen myötä (Chilton 1985, 104).

Siinä missä pelotetta voidaan pitää suhteellisen vakiintuneena käsitteenä länsimaissa, ei se omaa suoraa venäjänkielistä käännöstä. Pelote ei siis merkityksineen tyhjene vain yhteen käsitteeseen, vaan hahmottuu useamman, osin jopa toistensa kanssa päällekkäisten käsitteiden kautta. Niistä kenties merkittävimpanä voidaan kuitenkin pitää käsitettä *sderživanije* (ven. сдерживание), joka suoran käännöksen mukaan tarkoittaa hallintaa, hillintää tai pidättelemistä – vapaasti käännettynä pidäkettä.¹² (Vihmand-Veebel & Veebel 2023, 35–36; Charap 2020, 2.) Toisin kuin läntinen

---

¹¹ Deontologian käsitteellä kuvataan ihmisten sosiaalisten realiteettien kuten oikeuksien, velvollisuuksien valtuuksien ja vaatimusten muodostumista, muuttamista ja peruuttamista (Vuori 2016, 45). Tarkastellessa pelotetta deontologisesta näkökulmasta, se siis hahmottuu jonakin, joka helpottaa sekä estää toimintaamme vaikuttamalla sosiaaliseen todellisuuteemme (Searle 2011; teoksessa Vuori 2016, 24).

¹² Pentti Forsströmiä (2019, 154) seuraten hyödynnän tutkielmassa tässä yhteydessä suomennosta *pidäke* kuvatessani Venäjän pelotevaikutukseen pyrkivää toimintaa. Näin siksi, että siinä missä *pelotteen* voi semanttisesti tarkasteltuna nähdä viittaavan toiminnan tavoitteena olevaan ja siitä seuraavaan pelkotilaan, viitataan pidäkkeellä nimenomaan käsitteen mukaisiin toimiin sekä sen puitteissa hyödynnettyihin keinoihin (ibid.).

vastineensa¹³, venäjänkielinen käsite ei siis juonnu pelon käsitteestä tai omaa psykologista konnotaatiota sinänsä, vaan viittaa pikemminkin niihin tavoitteellisiin toimiin, joilla vastustajaa pyritään pidättelemään tai estämään (Charap 2020, 2). Toisaalta sekä englanninkielisestä sanasta *deterrence* että suomalaisesta *pelotteesta/pidäkkeestä* poiketen, *sderživanije* viittaa sotaa ennaltaehkäisevien toimenpiteiden lisäksi konfliktin itsensä hillitsemiseen (Ven Bruusgaard 2016, 8). Juuri tämä tekee käsitteestä vastineitaan kattavamman, sillä tällöin se ei rajoitu ainoastaan sotaa edeltävään ja sitä ennalta ehkäisevään toimintaan (Charap 2020, 2), vaan ulottuu osaksi konfliktia tai sotaa pyrkien hillitsemään ja kontrolloimaan tilannetta, eli vaikuttamaan voimakeinoin sen lopputulemaan (Ven Bruusgaard 2021, 13).

Toisaalta pidäkettä voidaan venäläisessä kontekstissa hahmottaa myös kahden merkityksiltään erilaisen käsitteen kautta. Siinä missä *sderživanije* ymmärretään käsitteenä pelotteen tavoin ikään kuin tilannetta tasapainottavaksi, sitä ylläpitäväksi ja jossain määrin myös reaktiiviseksi keinoksi, hahmotetaan *prinuzdenije* (ven. принуждение), eli pakottaminen, luonteeltaan proaktiivisemmaksi ja jossain määrin nimenomaan status quoa haastavaksi keinoksi (Adamsky 2018, 35; Vihmand-Veebel & Veebel 2023, 39). Käsitteellä voidaankin kuvata sellaisia sotilaallisia toimia, joilla pyritään välittömään vastustajan käyttäytymisen muuttamiseen (Charap et al. 2022, 38).

Viimeisimpänä nostettakoon esiin uhkailua tai pelottamista kuvastava käsite *ustrašenije* (ven. устрашение), jonka voi nähdä olevan konnotaatioltaan aggressiivinen ja jossain määrin negatiivinen (Vihmand-Veebel & Veebel 2023, 38). Aiempia tiukemmin käsite liittyy nimenomaan sotilas- ja ydinase maailmaan kuvastaen erityisesti muiden valtioiden illegitiimejä ydinasestrategioita kuten ydinasekiristämistä (Ven Bruusgaard 2016, 8). Tiivistäen voidaan siis todeta, että venäjänkieliset pidäkettä hahmottelevat käsitteet ovat merkityksiltään ja käyttötarkoituksiltaan laajempia, mikä osaltaan heijastuu myös verrattain laajaan strategiseen ymmärrykseen pidäkkeestä sekä sen mahdollisista käyttötarkoituksista.

Mielenkiintoista myös on, että siinä missä pelotetta sekä sen teoreettista ulottuvuutta on käsitelty hyvin laajasti länsimaissa aina 1950-luvulta lähtien, vakiinnutti käsite paikkansa osana Venäjän teoreettista ja strategista keskustelua vasta kylmän sodan jälkeen. Tätä ennen deterrenssi ilmiönä ylipäättään ymmärrettiin Neuvostoliitossa sodan estämisen käsitteen kautta, ja pidäkkeellä (ven. сдерживание) kuvattiin lähinnä läntistä pelotepolitiikkaa. Pidäkettä hyödynnettiinkin käsitteenä

---

¹³ Käsitteen englanninkielinen muoto, *deterrence*, juontuu kauhua kuvaavasta latinankielisestä sanasta *terrere*, joka merkitykseltään tarkoittaa kauhistumista tai pelästymistä (Charap 2020, 2). Näin ollen pelotteen tai deterrenssin voi nähdä viittaavan ikään kuin vastustajalle aiheutettuun pelkoon, joka muodostuu niiden seurauksien myötä, joita hänen toiminnastaan aiheutuisi (Charap et al. 2022, 34).

ensimmäisen kerran vuoden 1993 Venäjän sotilasdoktriinissa, jossa myös linjataan ydinaseiden pääasiallisen käyttötarkoituksen olevan pidäkkeen muodostaminen ja sodan uhan eliminoiminen. (Ven Bruusgaard 2021, 11–12.) Huolimatta siitä, että Venäjän pidäkestrategia perustui 1990-luvulla yksinomaan ydinaseiden tuomaan turvaan, ei pidäkkeeseen liittyen käyty juurikaan teoreettista tai strategista keskustelua. Forsströmin (2021, 21) mukaan tämän voi nähdä johtuvan osin Venäjän horjumattomasta uskosta ydinaseiden kykyyn estää yhteydenotto Naton ja Venäjän välillä, mutta toisaalta myös siitä, ettei Venäjällä ollut varteenotettavaa tavanomaista sodankäyntikykyä Neuvostoliiton hajottua.

Tilanteen voi kuitenkin nähdä muuttuneen lähestyttäessä vuosituhaten vaihdetta ja osin jo tätä ennen, sillä sekä vuosien 1990–1991 Persianlahden sodan, että vuosien 1998–1999 Kosovon sodan voi todeta paljastaneen lännen verrattain nopean sotilasteknisen kehityksen. Tapahtumat eittämättä toimivat pidäkkeeseen liittyvän strategisen sekä teoreettisen keskustelun herättäjinä, ja Venäjän huomattavan heikoista tavanomaisen sodankäynnin kyvykkyyksistä johtuen keskustelun voikin nähdä siirtyneen kysymykseen siitä, onko ydinasein muodostettu pidäke uskottava tavanomaisia aseita vastaan ja millaisia kyvykkyyksiä toimiva pidäke ylittääään vaatii. Vastaus oli yksiselitteinen. Aikaisempaa monimutkaisempien uhkien maailmassa ydinasepelotetta ei koettu venäläisessä sotilasstrategisessä ajattelussa riittävän kyvykkääksi tai ylittääään toimivaksi menetelmäksi sotilaallisia tai ei-sotilaallisia uhkia kohtaan, jollaisiksi esimerkiksi väriavallankumoukset koettiin. (Ven Bruusgaard 2021, 12–13.)

Siinä missä Venäjän pidäkestrategista kehitystä kuvaavista vaiheista ensimmäisen voi nähdä keskittyneen vain ydinaseisiin, voi toisen vaiheen nähdä kääntyvän ydinaseista konventionaalisiin aseihin muodostetun pidäkkeen puoleen, ja kolmannen laajentavan keinovalikoimaa edelleen kohti ei-sotilaallista pidäkettä (Adamsky 2018, 33–35). Vaikka kehitystä kuvastavat vaiheet voidaan esittää jokseenkin toisistaan erillisinä kehityskulkuina, on hyvin olennaista hahmottaa, että vuoden 2010 jälkeen kaikki kolme vaihetta kehittyivät osaksi yhtä teoreettista kokonaisuutta ja strategista keinovalikoimaa, jota myös ensimmäisen kerran vuonna 2010 esiintyneellä strategisen pidäkkeen käsitteellä kuvataan (ibid.; Ven Bruusgaard 2021, 12–13).

4.2. Venäjän strateginen pidäke

Strategisen pidäkkeen¹⁴ (eng. *strategic deterrence*, ven. стратегическое сдерживание) voi nähdä vastaavan kehittyneiden sodankäyntitapojen sekä suorituskykyjen myötä muuttuneeseen sodankäynnin luonteeseen. Kyseessä on siis keino, jonka avulla Venäjä pyrkii tasapainottamaan heikentyvää asemaansa kiihtyneessä suurvaltakamppailussa. (Kukkola 2022, 38.) Käsitteenä strateginen pidäke on kaikenkattava. Se pitää sisällään sekä sotilaallisia että ei-sotilaallisia keinoja, joiden kautta Venäjä pyrkii luomaan vastustajilleen toimintaa estäviä rajoitteita ja vaikuttamaan laajalti niiden toimintaan (Ven Bruusgaard 2021, 13).

Merkittävän Venäjän strategisen pidäkkeen käsitteestä tekee se, että se on luonteeltaan universaali. Hieman yksinkertaistaen voidaan todeta sen muodostavan pidäkkeen kaikkia mahdollisia uhkia kohtaan kaikkia mahdollisia keinoja hyödyntäen. (Ven Bruusgaard 2016, 17.) Toisekseen yhtenä poikkeuksellisenä strategisen pidäkkeen ominaispiirteinä voidaan pitää sen jatkuvuutta. Kuten edellä kuvattu perinteisempi pidäke, myös strateginen pidäke ulottuu sotaa edeltävien toimien ulkopuolelle operoiden rauhan, kasvavien jännitteiden sekä sodan jatkumolla. (Mt., 18.) Toisaalta kuten Kristin Ven Bruusgaard (2021, 15) korostaa, sodan ja rauhan käsitteitä ei tule ymmärtää yhteen sulautuneena loputonta konfliktia kuvastavana jatkumona, vaan yhä toisistaan erillisinä kokonaisuuksina, jotka vaikuttavat Venäjän kussakin kontekstissa hyödyntämiin keinoihin. Lisäksi strategisen pidäkkeen muodostuessa sekä pidäkettä luovista että pakotetta hyödyntävistä keinoista, ilmenee sen kolmas erityispiirre erityisesti sodan kontekstissa. Venäläinen pidäkestrategia ei yhdy perinteiseen ajatukseen siitä, että pidäke epäonnistuu, mikäli se ei kykene estämään konfliktin puhkeamista. Näin ollen strateginen pidäke tuleekin ymmärtää keinovalikoimiseen instrumentiksi, jolla Venäjä pyrkii vaikuttamaan sodan kulkuun esimerkiksi estämällä eskalaation, varmistamalla de-eskalaation sekä päättämällä konfliktin sille edullisin ehdoin. (Ven Bruusgaard 2016, 18.)

Tiivistäen voidaan siis todeta strategisen pidäkkeen olevan sateenvarjokäsite, joka kuvaa kaikkia sellaisia toimia, jotka pyrkivät estämään Venäjään kohdistuvien uhkien materialisoitumisen, luomaan pidäkkeen siihen kohdistuvia aggressioita kohtaan sekä pakottamaan vastustajansa vetäytymään vastakkainasettelusta sen sanelemin ehdoin (Ven Bruusgaard 2016, 18–19). Strateginen pidäke sisältää siis paitsi pidäkettä itseään luovia ja ylläpitäviä toimenpiteitä, myös Venäjän omia intressejä edistäviä ja turvallisuusympäristöä manipuloivia keinoja (Kukkola 2022, 39–40). Juuri strategisen pidäkkeen kokonaisvaltaisen joustavuuden niin keinovalikoimansa kuin toimintaperiaatteidensakin

---

¹⁴ Mainittakoon myös, että strateginen pidäke tunnetaan myös käsitteellä poikkitoimintaympäristöllinen pakottaminen (eng. *cross-domain coercion*) (ks. esim. Adamsky 2015, 37; Kukkola 2022, 39).

suhteen voi nähdä mahdollistavan epävarmuuden tarkoituksenmukaisen hyödyntämisen ja pidäkkeen muodostamisen sitä hyödyntäen (ks. esim. Tennis 2018, 176).

5. TOULMININ ARGUMENTAATIOMALLI JA TARKASTELTAVA AINEISTO

5.1. Tutkielman aineisto: Venäjän ydinaseretoriikka

Tutkielman käsitellessä pelotetta ennen kaikkea kielellisenä ilmiönä, on hyvin luontevaa, että tarkasteltava aineisto koostuu nimenomaan Venäjän Ukrainan sodassa hyödyntämästä ydinaseretoriikasta. Tarkemmin ottaen tutkielma keskittyy erityisesti Venäjän presidentti Vladimir Putinin puheisiin ja lausuntoihin, joiden kautta uhkauksia sekä luodaan että kommentoidaan. Tässä kohdin on hyvä myös todeta, että vaikka aggressiivista ja värikästä ydinaseretoriikkaa on esitetty huomattavasti hyvin moninaisten venäläisten toimijoiden taholta, keskittyy tutkielma vain Venäjän ylintä ulkopoliittista valtaa hyödyntävien toimijoiden lausuntoihin. Näin siksi, että vaikka toistuva ja yleistyvä ydinaseretoriikka on mielenkiintoinen havainto jo itsessään, ei sen kaikenkattava tarkastelu kyseisen tutkielman puitteissa ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

Tutkielma keskittyy yhteensä neljään lausuntoon, jotka jakautuvat ominaispiirteidensä mukaan sekä aggressiivisiin että tilannetta hillitseviin argumentteihin. Tarkemmin ottaen tarkastelun kohteina on kaksi Venäjän presidentti Putinin (2022a; 2024) puhetta sekä kaksi ydinaseita ja niihin liittyvää retoriikkaa kommentoivaa lausuntoa. Näistä lausunnoista ensimmäinen on presidentti Putinin (2022b) antama, mutta sen lisäksi tutkielma käsittelee Venäjän delegaation edustajan Alexander Trofimovin (2022) ydinsulkusopimuksen kymmenennessä tarkistuskonferenssissa antamaa lausuntoa. Tutkielman aineistoksi valikoitui ennen kaikkea sellaisia puheenvuoroja, jotka poikkeavat sisällöllisesti toisistaan. Näin ollen tarkastelun kohteena on puhtaiden uhkauksien lisäksi sellaisia lausuntoja, joissa ydinaseiden mahdollista käyttöä ja ydinaseuhkailua kommentoidaan tilannetta rauhoitellen. Tätä kautta Venäjän hyödyntämän pelotepuheen sisällöllinen moninaisuus ja mahdollinen välineellistetty epävarmuus ilmenee tutkielman puitteissa mahdollisimman kattavasti.

5.2. Toulminin argumentaatiomalli

Tarkasteltavan aineiston koostuessa Venäjän hyödyntämästä poliittisesta retoriikasta, soveltuu Stephen Toulminin vuonna 1958 esittelemä argumentaatiomalli tutkielmaan erityisen hyvin. Stephen Toulminin nähdään kuuluvan osaksi niin kutsuttua uuden retoriikan suuntausta, jonka perustajaksi hänet usein Chaïm Perelmanin ohella luetaan. Kyseisen suuntauksen keskiössä on ajatus siitä, että retorinen prosessi kokonaisuudessaan hahmottuu eräänlaiseksi väyläksi tai keinoksi, jonka kautta

ymmärryksemme meitä ympäröivästä todellisuudesta ja sitä kuvaavista kontekstisidonnaisista totuuksista muodostuu. (Golden et al. 1993, 245–247; Mäkinen 2008, 112.) Tutkielmassa retoriikka nähdään siis muuksikin, kuin niin sanotuksi pelkäksi retoriikaksi, jollaiseksi se kansainvälisen politiikan materialistisista lähestymistavoista käsin usein hahmotetaan. Retoriikka kuuluu eittämättä aivan poliittisten prosessien sekä niiden lopputulemien keskiöön, ja sen lisäksi, että retoriikan voi nähdä luonteeltaan intersubjektiiviseksi kielelliseksi keinoksi, jonka kautta konkreettiset poliittiset lopputulemat muodostuvat, tulee se ymmärtää myös eräänlaiseksi voimavaraksi, joka saa merkityksensä etenkin poliittisen vallankäytön kautta. (Krebs & Jackson 2007, 35–42.)

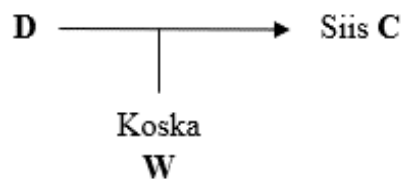
Vaikka retoriikkaa voidaan toki tarkastella kokonaisuutena itsessään, voidaan sitä pitää mielekkäänä tarkastelun kohteena myös semiotiikan eli kielen ja siihen sisältyvien merkkien ja merkityksien tutkimuksen näkökulmasta (ks. esim. Lotman 1990, 263–288; Eco 1979, 276–289). Käyttämämme kieli ei nimittäin itsessään kanna merkityksiä mukanaan, vaan sanat saavat merkityksensä toimijoiden hyödyntäessä niitä – siis vasta kun asioiden tulkitaan merkitsevän jotain tietyissä konteksteissa (Edelman 1963, 130; Ogden & Richards 1985, 9–10). Poliittikka ja poliittinen toiminta, kuten kommunikaatio ylipäättään, nojaa hyvin vahvasti niihin merkityksiin, joita eri asioille, kuten valtiolle, yhteiskuntaluokalle tai vapaudelle annetaan. Poliittinen toiminta moninaisine ilmenemismuotoineen toisin sanoen siis vaatii ja mahdollistuu jaettujen merkityksien sekä niiden muodostamisen ja kommunikoinnin kautta. (Volli 2003, 2921–2922.) Tunnistaessamme, että yhteiskunnallinen ja poliittinen todellisuus sekä ymmärryksemme siitä muodostuu ja määrittyy erilaisten viestinnällisten keinojen ja kielellisten ilmausten kautta, hahmottuu retoriikasta sekä siihen sisältyvistä merkityksistä erityisen mielekäs tarkastelun kohde (Busse 1993 121; Brown 1989, 50).

Tässä suhteessa niin sanotun semioottisen kamppailun (eng. *semantic struggle*) käsite on hyvin mielenkiintoinen, sillä sen avulla kyetään kuvaamaan sitä, kuinka kielestä itsessään ja siihen sisältyvistä merkityksistä muodostuu poliittisen toiminnan ulottuvuus ja väline. Julkisessa keskustelussa käytetyn kielen, ja tarkemmin ottaen sen semanttisten sääntöjen, kautta kyetään nimittäin vaikuttamaan siihen, mitä pidämme poliittisesti mielekkäänä tai symbolisilta merkityksiltään mahdollisena – toisin sanoen, mikä kulloisissakin konteksteissa on hyväksyttyä tai ylipäättään mahdollista, ja mikä ei. (Busse 1993, 121–122.) Nähdäkseni Venäjän hyödyntämän ydinaseretoriikan ja siihen sisältyvän välineellistetyn epävarmuuden voi nähdä hahmottuvan eräänlaiseksi semioottiseksi kamppailuksi. Tämän semanttisen kamppailun kohteena ei kuitenkaan ole poliittinen todellisuus kokonaisuudessaan, vaan tarkemmin ottaen pelote ja sille annetut merkitykset. Venäjän antaessa pelotteelle aiemmista poikkeavia ja haastaessa toimijoiden välille

vakiintuneita merkityksiä, se käy eräänlaista semanttista kamppailua liittyen siihen, mitä pelotteen katsotaan kussakin kontekstissa merkitsevän ja mikä pelotteen puitteissa on mahdollista.

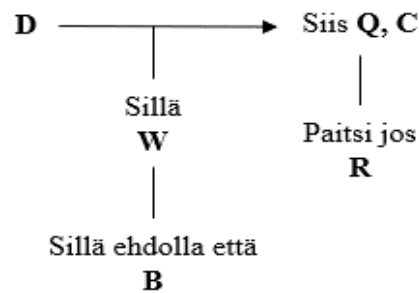
Kuten todettua, tutkielman sijoittuessa osin poliittisen retoriikan ja siihen sisältyvien merkityksien rajapinnalle hyödynnän menetelmänäni Toulminin (2015, 127) argumentaatiomallia, jonka avulla retoriikassa esitetyt argumentit kyetään purkamaan hyvin yksityiskohtaisiin osiin ja havainnoimaan sekä argumentaation esitystapaa että argumenttien esitystavan vaikutusta sen pätevyyteen ja loogiseen muotoon. Toulmin (2015) jakaa argumentaatiomallissaan tarkasteltavan argumentin kuuteen erilliseen elementtiin, joiden kautta kokonaisuus muodostuu. Argumentin lähtökohta on esitetty väite (C), joka toimii myös argumentin johtopäätöksenä. Se perustuu lähtötietoihin (D), joihin nojaten väite (C) esitetään – siis annetun lähtötiedon (D) myötä voidaan olettaa, että (C). Lisäksi on huomioitava argumentin propositiot eli oikeutukset (W), jotka ovat ominaispiirteiltään hypoteesimaisia sekä selittäviä toteamuksia ja toimivat ikään kuin siltana lähtötietojen (D) sekä väitteen (C) välillä. (Toulmin 2015, 129–133.) Tässä vaiheessa argumentaatioketju hahmottuu Kuvan 1. osoittamalla tavalla.

Kuva 1. (Toulmin 2015, 132.)

Jotta oikeutusta (W) voitaisiin pitää arvovaltaisena tai sisällöllisesti käypänä, nojaa se taustatukeen (B). Taustatuella (B) vastataan siis kysymykseen siitä, miksi oikeutusta (W) olisi syytä pitää argumentin kokonaisuuden kannalta lainkaan hyväksyvänä. Lisäksi argumentin kokonaisuuteen tulee liittää laatumääre eli tarkennus (Q), jolla ilmaistaan ikään kuin sitä voimaa tai varmuutta, jolla lähtötiedoista (D) päädytään johtopäätökseen eli väitteeseen (C). Viimeisimpänä argumentaatiomallin elementtinä on huomioon otettava myös vastatodisteluehto eli varaus (R), joka ilmaisee niitä ehtoja, joiden toteutuessa oikeutus voidaan sivuuttaa. Tiivistäen kokonaisuudesta syntyy Kuvan 2. mukainen malli, joka voidaan ilmaista muodossa: (D) – sillä (W), sen ehdon täytyessä, että (B) – siis (C) varmuudella (Q), ellei (R). (Toulmin 2015, 134–142.)

Kuva 2. (Toulmin 2015, 138.)

Vaikka Toulminin argumentaatiomallin ja ajattelun yleensäkin voi nähdä keskittyvän ennen kaikkea retoriikan formaaliin logiikkaan ja sen kritiikkiin (Golden et al. 1993, 247–249), voi argumentaatiomallia pitää erinomaisena keinona myös retoriikan sisällölliseen analysointiin. Menetelmää hyödyntäen on ensinnäkin mahdollista erotella tarkasteltavat argumentit muista lausunnoissa esitetyistä toisiinsa kietoutuneista argumenteista, minkä lisäksi se mahdollistaa ominaispiirteiltään epäselvien ja implisiittisten väitteinä ilmenevien uhkausten hyvin seikkaperäisen tarkastelemisen. Menetelmää hyödyntäessä vien huomion argumentaation logiikan sijaan siis siihen, mitä pelotteeseen liittyen itse asiassa sanotaan ja millaisia merkityksiä sille annetaan.

6. ANALYYSI: AINEISTON PURKAMINEN JA TULKINTA

6.1. Aggressiivinen retoriikka

6.1.1. Argumentti 1: ”Ne, jotka käyttävät ydinasekiristystä meitä vastaan tietäkööt, että tuuliruusu saattaa kääntyä.”

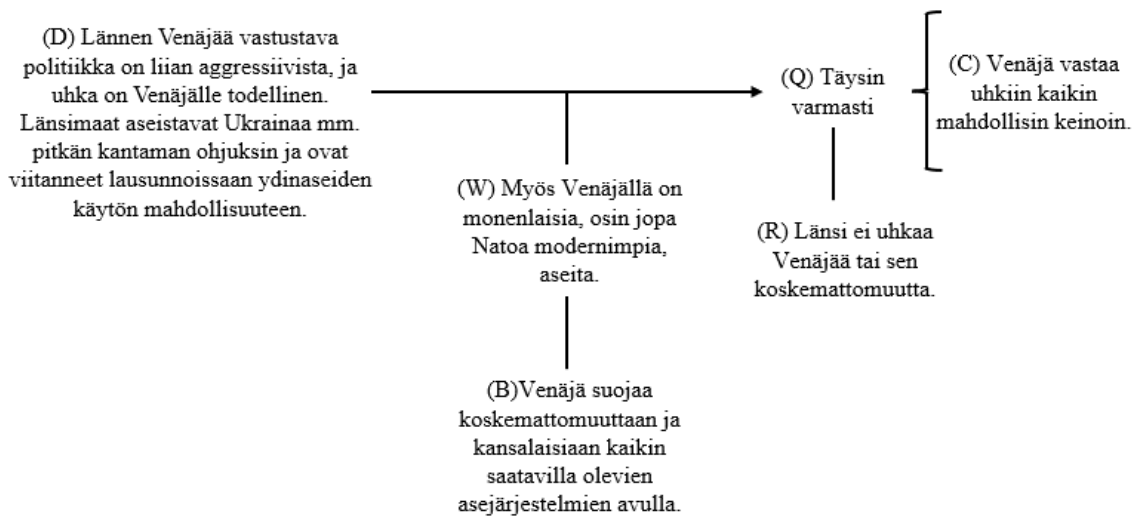
Tarkasteltavista argumenteista ensimmäinen ajoittuu vuoden 2022 syksyyn. Tarkemmin ottaen kyseessä on Putinin (2022a) 21.9. pitämä puhe, jonka yhteydessä hän ilmoitti myös Venäjän aloittavan mobilisoinnin Ukrainan sotaan liittyen. Pitkähkön tilannekatsauksen lisäksi puhe pyrkii selkeästi muodostamaan pelotteen ja on luonteeltaan poikkeuksellisen aggressiivinen sekä suora.

Argumentin viesti eli väittäjä (C) on selvä – Venäjä vastaa siihen kohdistuviin uhkiin hyödyntäen kaikkia mahdollisia keinoja, joita sillä on käytettävissään. Argumentaatio lähtee liikkeelle lähtötiedoista (D), joiden mukaan Venäjän viholliseksi määrittelemä kollektiivinen länsi paitsi toteuttaa anti-Venäläistä politiikkaansa, muodostaa myös aktiivisen uhan Venäjälle sekä sen koskemattomuudelle. Tässä suhteessa mielenkiintoista on, että lähtötietoja (D) tuetaan oikeutuksella (W), jonka mukaan myös Venäjällä on monenlaisia ja jopa Natoa edistyksellisempiä aseita. Argumentti esitetään hyvin ehdottomin sanankääntein, ja siihen sisältyvän uhkauksen vakuuttavuutta pyritään tukemaan myös Putinin (2022a) toteamuksella: ”Tämä ei ole bluffi”. Näin ollen argumentin tarkennus (Q) on täysin varma. Argumentin varaukseksi (R) on puolestaan nähtävissä se, ettei länsi

uhkaisi Venäjää tai sen koskemattomuutta. Se, pitääkö Venäjän käsitys koskemattomuudesta sisällään myös Ukrainan, jää kuulijan tulkinnan varaan. (Putin 2022a.)

Kuva 3. (Putin 2022a.)

Ensimmäisen argumentin pohjalta pelotteesta ja sen merkityksestä muodostuu ensivaikutelmaltaan hyvin yksinkertainen kuva – Venäjä näkee pelotteen olevan keino, jolla se kykenee suojautumaan lännen aggressiivisilta aikeilta. Näin ollen esimerkiksi ydinaseiden käyttö, muiden asejärjestelmien ohella, katsotaan mahdolliseksi, mikäli länsi uhkaa Venäjää tai sen suvereniteettia. Huolimatta siitä, että argumentti ja sen viesti on sinänsä hyvin selvä, siihen sekä pelotteen merkitykseen liittyy monia epäselvyyksiä.

Yhdeksi epävarmuustekijäksi on nähtävissä väite (C), sillä Putinin todetessa Venäjän vastaavan kaikkien saatavilla olevien asejärjestelmien avulla, jää pitkälti kuulijan tulkinnan varaan, millä kaikilla aseilla Venäjän varsinaisesti uhkaa. Toki on huomioitava, että puheessa viitataan toistuvasti ydinaseisiin sekä ydinaseuhkauksiin, ja kuten todettua, myös oikeutuksen (W) osalta tuodaan esiin, että myös Venäjällä on monenlaisia asejärjestelmiä käytettävissään. Toisaalta argumentin osalta epävarmaksi jää myös se, mitä pelotteen piiriin katsotaan lopulta kuuluvan, eli toisin sanoen, mitä kaikkea pelotteella itse asiassa suojataan ja mihin ydinaseiden käyttökynnys on asetettu. Tämä kiteytyy sekä argumentin lähtötiedoissa (D) että varauksessa (R). Vaikka varauksen (R) myötä vaikuttaa selvältä, ettei väite (C) toteudu, mikäli Venäjän koskemattomuutta ei loukata, jää epäselväksi, millaisessa tilanteessa Venäjä katsoo koskemattomuutensa olevan rikottu.

6.1.2. Argumentti 2: ”Muistatteko mitä tapahtui heille, jotka aiemmin lähettivät joukkojaan Venäjän maaperälle?”

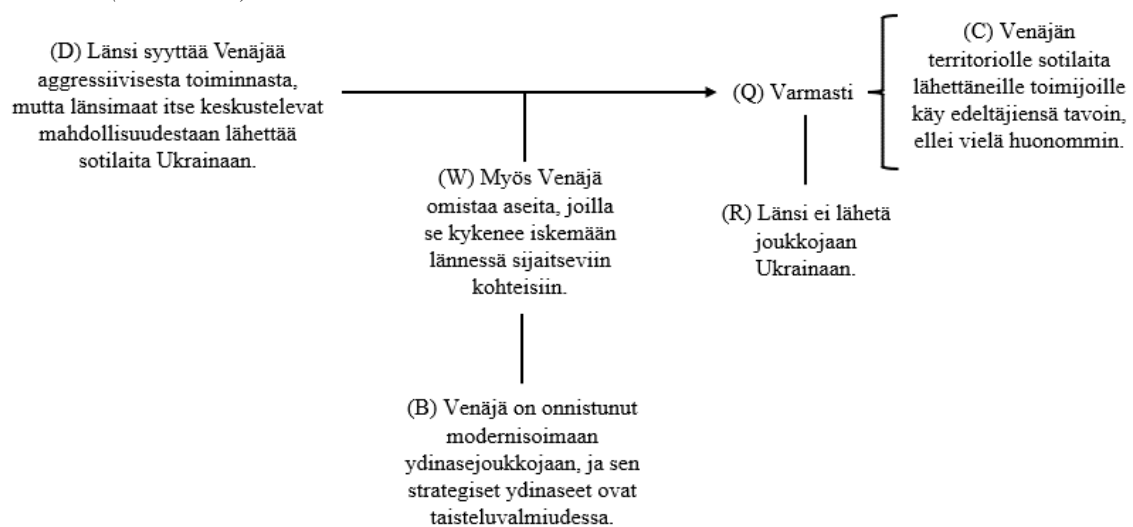
Tarkasteltavista puheista toinen on puolestaan huomattavasti edellistä uudempi ja argumenteista ainoa, joka ajoittuu vuoteen 2024. Putinin (2024) 29.2. pitämä puhe Venäjän liittokokouksessa (eng.

federal assembly) sisälsi yhtäläillä selvän sanoman pelotteeseen liittyen. Tällä kertaa kohdistuen tosin edellistä tarkempaan yksityiskohtaan. Kyseisestä argumentista tekee kokonaisuutena mielenkiintoisen tarkastelun kohteen se, että vain kahta päivää aiemmin Ranskan presidentti Emmanuel Macron antoi lausunnon, jossa hän piti länsimaisten sotilaiden lähettämistä Ukrainaan mahdollisena (ks. esim. Wintour 2024).

Tämä käy ilmi heti argumentin lähtötiedoissa (D), joiden mukaan länsi syyttää Venäjää aggressiivisesta toiminnasta, vaikka itse suunnittelee joukkojensa lähettämistä Ukrainaan. Ei siis ole kovin yllättävää, että tarkasteltavan argumentin väitteen (C) kautta pyritään luomaan pelotetta nimenomaan niille toimijoille, jotka joukkojen lähettämistä saattavat pohtia. Näin ollen argumentin väitteen (C) mukaan Venäjän alueelle tunkeutuville sotilaille sekä niitä lähettäneille tahoille käy jopa huonommin kuin vastaavasti historiassa toimineille.¹⁵ (Putin 2024.)

Edellisestä argumentista poiketen siitä tekee myös mielenkiintoisen se, että sekä oikeutuksessa (W), mutta erityisesti taustatuessa (B) viitataan suoraan ydinaseisiin. Lähtötiedoista (D) päästään väitteeseen (C) oikeutuksen (W) kautta, jonka mukaan Venäjä kykenee iskemään halutessaan lännessä sijaitseviin kohteisiin. Kun huomioon otetaan myös ydinasejoukkojen modernisointia ja valmiutta korostava taustatuki (B), on argumentin viesti hyvin selkeä varauksen (Q) ollessa varma. (Putin 2024.)

Kuva 4. (Putin 2024.)

Toisen argumentin osalta pelotteen merkitys poikkeaa sisällöllisesti hieman edellisestä. Siinä missä argumentissa 1. väitteen (C) ja lähtötietojen (D) kautta ilmenevä uhkaus kohdistui länsimaihin

¹⁵Argumentti ei ole väitteensä osalta ainutlaatuinen, vaan Venäjä on hyödyntänyt Ukrainan sodassa hyvin laajalti retoriikkaa, jossa uhkaukset kohdistetaan tiettyihin lännen toimiin kuten Ukrainan sotilaalliseen tukemiseen. Esimerkkinä mainittakoon Putinin (2022c) lännen mahdollisesti asettamaa lentokieltoaluetta koskenut lausunto.

ylipäättään, kohdistuu se argumentissa 2. niihin tahoihin, jotka ovat aikeissa lähettää joukkojaan Ukrainaan. Tämä näkyy myös argumentin 2. varauksessa (R), jonka osalta pelotteen piiri vaikuttaa olevan huomattavasti rajatumpia ja poikkeavan ensimmäisestä argumentista. Toisin sanoen, jotta Venäjän muodostama pelote realisoituisi, ei lännen tarvitse uhata varsinaisesti Venäjän koskemattomuutta, vaan argumentin 2. mukaan riittäisi, että länsi lähettää joukkojaan Ukrainaan.

Toisen argumentin suhteen mielenkiintoista on myös se, että vaikka argumentin oikeutuksessa (W) ja etenkin sen taustatuessa (B) viitataan jälleen Venäjän ydinaseisiin sekä niiden kykyyn iskeä lännessä sijaitseviin kohteisiin, on lopullinen uhkaus verhoiltu epäselvään historialliseen viittaukseen. Venäjän muodostaessa uhkauksensa historiallisen viittauksen kautta, onnistuu se jälleen jättämään kuulujan tulkinnan varaan sen, millä Venäjä tässä tapauksessa lopulta uhkaa.

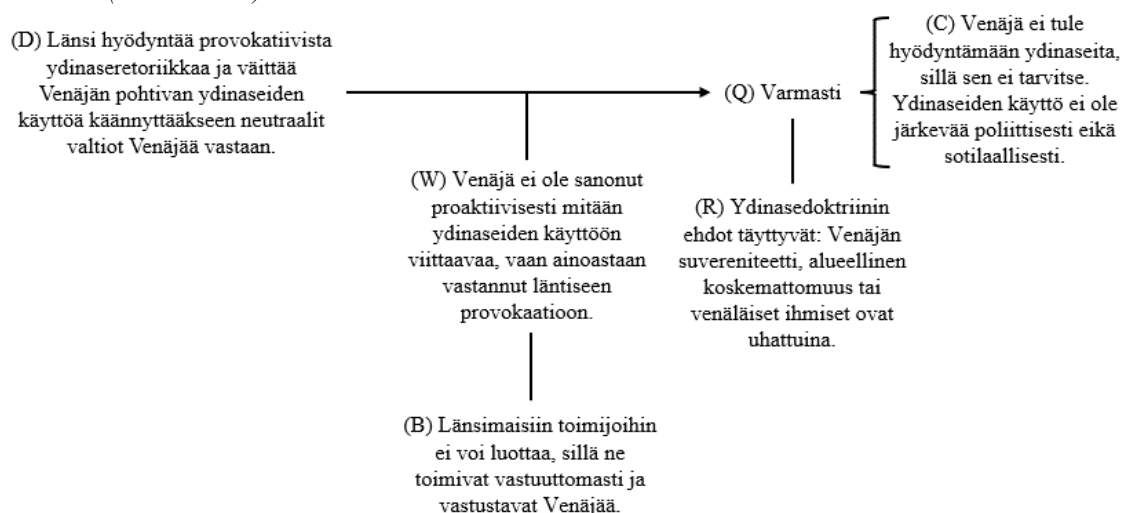
6.2. Hillitsevä retoriikka

6.2.1. Argumentti 3: ”Mitä todellisuudessa tapahtuu?”

Kolmannen tarkasteltavan argumentin Putin (2022b) esittää Valdai-klubin haastattelutilaisuudessa 27.10.2022. Kyse ei siis ole puheesta, mutta tarkasteltaessa ydinaseretoriikkaa on nähdäkseni perusteltua keskittyä myös kansainvälisillä foorumeilla annettuihin lausuntoihin sekä kommentteihin, sillä puheiden tavoin ne voidaan lukea osaksi pelotetta muodostavaa ja sitä toisintavaa retoriikkaa. Lausunnon ydinaseretorista painoarvoa korostaa myös se, että Putin (2022b) antaa sen vastatakseen hänelle esitettyyn kysymykseen juuri ydinaseisiin sekä kärjistyneeseen retoriikkaan liittyen.

Kolmas argumentti poikkeaa kahdesta aiemmasta hyvin selkeästi sekä luonteeltaan että sisällöltään. Nyt argumentin väite (C) ei ole uhkaava, vaan päinvastoin tilannetta rauhoittava – aiempiin suhteutettuna jopa päinvastainen. Väitteen (C) mukaan Venäjä ei tule hyödyntämään ydinaseitaan johtuen siitä, ettei sen tarvitse eikä niiden hyödyntäminen olisi sille hyödyllistä. Väitteen (C) lähtötietoina (D) esitetään lännen provokatiivinen retoriikka, jossa Putinin (2022b) mukaan perusteita väitetään Venäjän suunnittelevan ydinaseiden hyödyntämistä. Edellisten välisenä siltana eli oikeutuksena (W) toimii toteamus, jonka mukaan Venäjä ei ole todennut mitään ydinaseiden käyttöön viittaavaa proaktiivisesti, vaan ainoastaan vastannut läntiseen ydinaseretoriikkaan. Argumentin vahvuus eli tarkennus (Q) on nähdäkseni varma, sillä lausunnossa tuodaan eksplisiittisesti esiin myös argumentin varaus (R), joksi hahmottuu suora viittaus Venäjän ydinasedoktriiniin. Argumentin mukaan ydinaseita ei siis hyödynnetä, ellei doktriinissa selkeästi määritellyt kohdat täyty. (Putin 2022b.) ”Meillä on sotilasdoktriini, ja heidän tulisi lukea se”, Putin (mt.) toteaa argumentin sanomaa korostaakseen.

Kuva 5. (Putin 2022b.)

Kolmas argumentti on sisällöllisesti hyvin selkeä. Pelotteen todetaan realisoituvan vain Venäjän ydinasedoktriinin määrittelemien ehtojen täytyessä, eikä argumentin väitteen (C) mukaan minkäänlaista syytä ydinaseiden käytölle ole. Kolmannen argumentin suhteen epävarmuus ilmeneekin peilattaessa sitä argumentteihin 1. ja 2., sillä tällöin argumenttien sisällöllinen ristiriitaisuus paljastuu. Kysymykseksi tässä suhteessa muodostuukin se, milloin Venäjä katsoo doktriininsa ehtojen täytyvän.

6.2.2. Argumentti 4: ”Olellaiset säännökset Venäjän doktriiniin liittyen ovat eksplisiittisen selkeitä.”

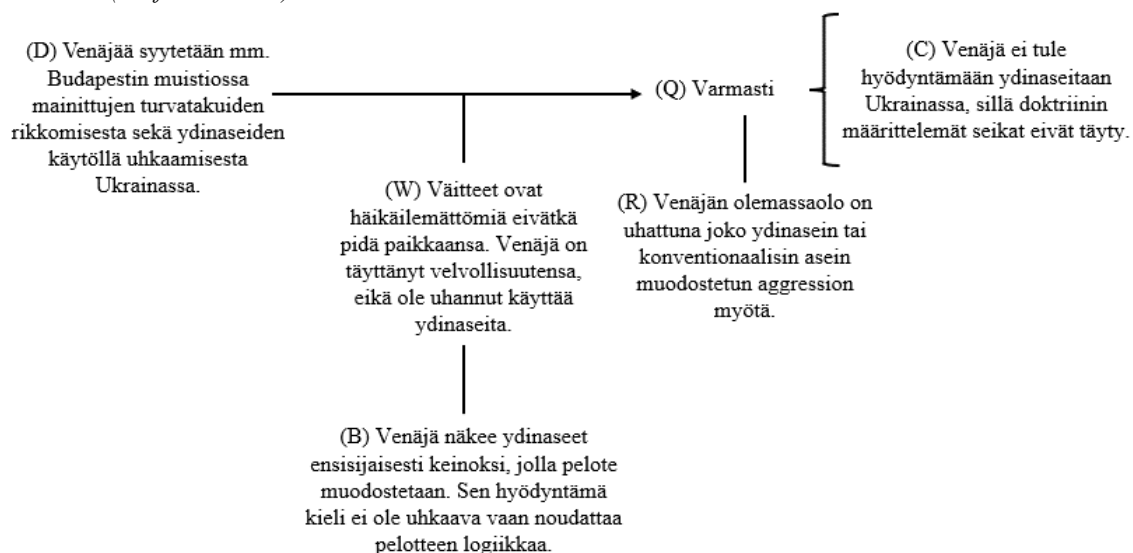
Neljäs tarkastelun kohteena oleva lausunto on argumenteista ainoa, joka ei ole presidentti Putinin esittämä. Kyseessä on Venäjän, ja tarkemmin ottaen Venäjän delegaation edustajan Alexander Trofimovin, lausunto ydinsulkusopimuksen kymmenennessä tarkistuskonferenssissa 2.8.2022. Konferenssissa Venäjä hyödynsi oikeuttaan vastata kokouksessa ilmenneisiin näkemyksiin sekä siitä esitettyihin väitteisiin, ja näin ollen kommentoi laajalti myös Ukrainan tilannetta suhteessa ydinaseisiin. Vaikkei lausunto ole presidentti Putinin antama, voi sitä pitää hyvin merkittävänä Venäjän ulko- ja puolustuspolitiikkaa kuvailevana ja sitä harjoittavana lausuntona sekä kontekstinsa että yleisönsä puolesta.¹⁶

¹⁶ Lausunnon painoarvoa osaltaan lisää myös se, että Putin (2022d) antoi tarkasteltavaa lausuntoa mukailevan kommentin vain muutamaa kuukautta myöhemmin vastatessaan ydinaseiden mahdollista käyttöä käsitelleeseen kysymykseen. Tällöin viesti tosin oli tarkasteltavaa lausuntoa selkeämpi, sillä Putinin (2022d) mukaan Venäjä näkee ydinaseet vain puolustuksellisina aseina, ja nojaa niiden käytön osalta yksiselitteisesti kostoiskun periaatteeseen. Kommentin suorasukaisuuteen saattaa vaikuttaa se, ettei se kohdistu suoraan kansainväliselle yleisöllä vaan pikemminkin venäläisille kansalaisille.

Lausunto on edellisten tavoin hyvin polveileva ja sisältää ydinaseiden käytön lisäksi useita väitteitä liittyen Ukraina tilanteeseen. Viesti ydinaseisiin liittyen on kuitenkin melko selvä. Argumentin väitteen (C) mukaan, Venäjä ei tule hyödyntämään ydinaseita Ukrainassa. Argumentin lähtötietoina (D) puolestaan toimii Venäjään kohdistuneet väitteet sekä Budapestin muistion turvatakuiden rikkomisesta että ydinaseuhkailusta. Argumentin oikeutuksen (W) mukaan esitetyt väitteet ovat häikäilemättömiä, eivätkä kestä kriittistä tarkastelua. Tätä puolestaan tuetaan taustatuella (B), jotka viittaavat Venäjän käsitykseen ydinaseista ensisijaisesti välineinä, joilla pelote kyetään muodostamaan. (Trofimov 2022.)

Argumentin varaus (R) on mielenkiintoinen suhteessa väitteeseen (C), sillä lausunnossaan Trofimov (2022) hyvin selkeästi ilmaisee Venäjän hyödyntävän ydinaseita vain, mikäli Venäjän olemassaolo on uhattuna. Lisäksi lausunnossa todetaan, etteivät doktriinin säännökset tällä hetkellä Ukrainan tilanteen osalta täyty, jolloin ydinaseiden käyttö ei tulisi kysymykseen.

Kuva 6. (Trofimov 2022.)

Neljäs argumentti muistuttaa sisällöllisesti huomattavasti kolmatta, mutta poikkeaa siitä väitteen (C) osalta. Väitteessä (C) viitataan hyvin selkeästi Ukrainan sodan kontekstiin ja todetaan, ettei Venäjä katso konfliktin täyttävän ydinasedoktriinissaan määrittelemiä ydinaseen käytön ehtoja. Väitteen (C) kannalta on myös huomioitava sekä argumentin oikeutus (W) että sen taustatuki (B), jotka osaltaan muodostavat jälleen ensimmäisestä ja toisesta argumentista poikkeavan näkökulman. Neljännessä argumentissa korostetaan ydinaseiden passiivista luonnetta, joiden tarkoitus on ensisijaisesti pelotteen muodostaminen. Toisin sanoen ydinaseet ja pelote voidaan tässä yhteydessä nähdä ensisijaisesti puolustukselliseksi keinoiksi. Tämänkin argumentin osalta epävarmuus hahmottuu

erityisesti suhteessa argumentteihin 1. ja 2., sillä se antaa pelotteelle sekä sen realisoitumiselle jälleen niistä poikkeavan merkityksen.

6.3 Venäjän pelotteen moniulotteisuus ja välineellistetty epävarmuus

Argumenttien perusteella pelotteesta ja sille annetuista merkityksistä muodostuu osin kahtiajakoinen kuva. Yhtäältä pelotteen voi nähdä aktiiviseksi ja osin jopa hyökkäykselliseksi välineeksi, mutta toisaalta myös passiiviseksi keinoksi, jonka kautta riittävä puolustuskyky kyetään turvaamaan. Erityisen hyvin pelotteelle annetut merkitykset hahmottuvat peilaamalla niitä Ven Bruusgaardin (2016, 17–18) esiin nostamiin strategisen pidäkkeen keskeisiin ominaispiirteisiin.

Kenties keskeisimpänä pelotteen argumenttien kautta saamana merkityksenä voidaan pitää sen universaaliutta. Tässä yhteydessä universaaliudella kuvataan Venäjän strategiselle pidäkkeelle hyvin ominaista ominaispiirrettä – pidäke muodostetaan kaikkia mahdollisia uhkia kohtaan kaikkia mahdollisia keinoja hyödyntäen (Ven Bruusgaard 2016, 17). Tämä käy hyvin ilmi sekä ensimmäiseen (Putin 2022a) että toiseen (Putin 2024) argumenttiin sisältyvien uhkausten ja niihin sisältyvien seurausten, tai tarkemmin ottaen niiden epäselvyyden myötä. Siinä missä ensimmäisen argumentin (Putin 2022a) mukaan myös Venäjällä on monenlaisia asejärjestelmiä käytettävissään, viitataan toisessa argumentissa (Putin 2024) suoraan Venäjän ydinasearsenaaliin. Pelotteen pettäessä Venäjän vihollisille käy siis edeltäjiensä tavoin (Putin 2024), sillä Venäjä vastaa siihen kohdistettuihin uhkiin kaikin mahdollisin keinoin (Putin 2022). Toisaalta pelotteen universaalius käy ilmi määriteltyjen seurausten lisäksi siitä, mihin pelote lopulta kohdistetaan – ensimmäisen argumentin (Putin 2022a) kattaessa koko kollektiivisen lännen, pitää toinen argumentti (Putin 2024) sisällään vain ne tahot, jotka ovat aikeissa lähettää sotilaitaan Ukrainaan.

Ven Bruusgaardia (2016, 18) seuraten argumenttien pohjalta on myös todettavissa, että Venäjän hyödyntämä pelote vaikuttaa operoivan sodan ja rauhan jatkumolla. Vaikka tutkielman aineisto koostuu vain Ukrainan sodan aikana annetuista lausunnoista, pelotteen jatkuvuus havainnollistuu aggressiivisten (Putin 2022a; Putin 2024) sekä hillitsevien (Putin 2022b; Trofimov 2022) argumenttien välisen vastakkainasettelun kautta. Siinä missä argumenteista kaksi ensimmäistä (Putin 2022; Putin 2024) ovat sisällöltään proaktiivisia ja pyrkivät puuttumaan suoraan sotaan sekä sen kehityskulkuun, korostavat argumenteista kaksi jälkimmäistä (Putin 2022b; Trofimov 2022) pelotteen puolustuksellista sekä sen reaktiivista luonnetta. Näin ollen pelotetta ei argumenttien perusteella voida sijoittaa merkitykseltään vain osaksi tiettyjä konteksteja tai toimintaympäristöjä.

Kolmas Venäjän strategisen pidäkkeen keskiössä oleva ominaispiirre on Ven Bruusgaardin (2016, 18) näkemyksen mukaan se, että pidäke pitää sisällään sekä pelotetta luovia että pakotetta

hyödyntäviä keinoja. Edellisiin havaintoihin viitaten argumenttien voi nähdä tukevan myös tätä ominaispiirrettä, sillä tarkasteltujen argumenttien kautta Venäjän todella vaikuttaa hyödyntävän paitsi passiivista pelotevaikutukseen perustuvaa pelotetta, myös luonteeltaan aktiivisempaa pakotetta.

Tarkastelluista argumenteista käy siis ilmi, ettei Venäjän hyödyntämällä pelotteella ole vain yhtä selkeää tai kaikissa tilanteissa samoin ymmärrettävissä olevaa merkitystä. Nähdäkseni juuri Venäjän hyödyntämisen strategisen pidäkkeen joustavuus sekä sen ominaispiirteiden että käyttötarkoitusten suhteen mahdollistaa välineellistetyn epävarmuuden tuomisen osaksi sen keinovalikoimaa. Toisin sanoen epävarmuuden välineellistäminen on Venäjän hyödyntämisen pelotestrategian puitteissa mahdollista, sillä sen ymmärryksen mukaan pelote ei lähtökohtaisesti rajoitu vain tiukasti määriteltyihin tilanteisiin tai tiettyihin käyttötarkoituksiin. Näin ollen Venäjä kykenee hyödyntämään epävarmuutta tarkoituksenmukaisesti antamalla pelotteelle uusia, aiemmista poikkeavia ja näin ollen myös toimijoiden välille muodostuneita käsityksiä murentavia merkityksiä.

Venäjän pelotteen puitteissa hyödyntämä välineellistetty epävarmuus ilmenee argumenteissa erityisen hyvin kahden eri näkökulman kautta. Ensinnäkin millä uhataan, eli mitkä uhkauksen seuraukset ovat, ja toiseksi, missä ydinaseen käyttökynnys sijaitsee, eli mitä pelotteen niin sanottu piiri pitää sisällään. Kaikista ilmeisimmällä tavalla epävarmuuden tarkoituksenmukainen hyödyntäminen tulee esiin juuri uhkausten epäselvän muotoilun kautta, ja kuten todettua, kummankin luonteeltaan aggressiivisen argumentin (Putin 2022a; Putin 2024) uhkaukset sekä mahdolliset seuraukset on muotoiltu hyvin epäselvin sanankääntein. Tällöin se, millä Venäjä lopulta uhkaa, jää pelotteen kohteen tulkinnan varaan.

Yhtäläillä epävarmuuden peittoon jää se, milloin pelotteen seuraukset lopulta toteutuisivat, eli missä ydinaseen käyttökynnyksen katsotaan sijaitsevan. Kahden jälkimmäisen argumentin (Putin 2022b; Trofimov 2022) osalta kysymys vaikuttaa selvältä, sillä kuten argumentissa 3. (Putin 2022b) todetaan, Venäjä ei katso ydinaseiden käytön olevan Ukrainassa järkevää sotilaallisesti eikä poliittisesti. Kahden jälkimmäisen argumentin osalta voidaan siis todeta, ettei Venäjä koe sen ydinasedoktriinissa määriteltyjen ehtojen täyttyvän, eli sen suvereniteetti, koskemattomuus tai venäläiset ihmiset eivät ole uhattuina. Argumentit 1. ja 2. (Putin 2022a; Putin 2024) puolestaan luovat tilanteesta täysin päinvastaista kuvaa, sillä niiden pohjalta Venäjä vaikuttaa kokevan olevansa uhattuina ja puolustautuu mahdollisesti ydinasein tilanteen niin vaatiessa. Niiden osalta ydinaseiden käyttökynnys vaikuttaa olevan määritelty ensinnäkin Venäjän olemassaoloon ja sen uhkaamiseen (Putin 2022a) sekä toiseksi lännen sotilaallisen tuen ja mahdollisen läsnäolon merkittävään kasvuun (Putin 2024).

Käyttökynnyksen ympärille muodostettu epävarmuus liittyy myös hyvin kiinteästi siihen, mitä pelotteella lopulta ehdoitta suojataan. Sen lisäksi, että Venäjän retoriikassaan määrittelemät pelotteen rikkomisesta aiheutuvat seuraukset sekä ydinaseiden käyttökynnyks ilmaistaan tarkoituksellisesti epävarmuuden kautta, vaikuttaa tutkielman aineiston pohjalta pelotteen niin sanottu piiri hyvin epäselvältä. Yhtäältä pelotteen voi nähdä suojaavan vain Venäjän itsensä sotilaallista koskemattomuutta (Putin 2022b; Tofimov 2022), mutta toisaalta myös Ukrainan sotilaallista koskemattomuutta lännen ja sen toimien suhteen (Putin 2022a, Putin 2024). Tällöin keskeiseksi, vaikkakin jälleen epävarmuuden peittoon jääväksi kysymykseksi muodostuukin se, katsooko Venäjä Ukrainan kuuluvan ikään kuin itseensä, eli lukeutuuko Ukraina alueineen tai vain osittain Venäjän pelotteen piiriin.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Analyysin pohjalta on nähdäkseni perusteltua argumentoida, että Ukrainan sodan kontekstissa Venäjä muodostaa pelotteensa tarkoituksenmukaista epävarmuutta hyödyntäen ja näin ollen välineellistää epävarmuuden yhdeksi pelotestrategiansa ulottuvuudeksi. Tutkielman teoreettiseen viitekehykseen sekä aineiston analyysiin viitaten voidaan lisäksi todeta, etteivät konstruktivistisen näkökulman myötä hahmottuvat epävarmuuskäsitykset – toimijoiden välisten merkitysten puute tai niiden liiallisuus – ole toisiaan poissulkevia, vaan pikemminkin toisiaan tukevia näkökulmia. Venäjän hyödyntämä välineellistetty epävarmuus vaikuttaa nimittäin operoivan ikään kuin kahdella eri tasolla. Sen hyödyntämän ydinaseretoriikan voi jo pinnallisen tarkastelun pohjalta havaita olevan hyvin epäselvää, mutta mikä tärkeintä, tässä tapauksessa pelote muodostuu useiden toisistaan poikkeavien ja jopa vastakohtaisten merkityksien kautta. Toisin sanoen se, mikä kansainvälisen järjestelmän tasolla saattaa näyttäytyä Venäjän hyödyntämän pelotteen kohteille yhteisten merkityksien puutteena, muodostuu merkityksien määrän sekä niiden moniulotteisuuden kautta.

Erityisesti epävarmuus ilmenee Venäjän ydinaseretoriikassa kahdelta osin. Ensiksikin se, millä Venäjä milloinkin uhkaa, eli mitkä pelotteen pettämisestä aiheutuvat seuraukset olisivat, ilmaistaan hyvin epävarmoin sanankääntein. Retoriikassa ei välttämättä viitata tai tuoda ydinaseita esiin lainkaan, vaan uhkaus saatetaan tehdä jokseenkin tulkinnanvaraisia ilmauksia hyödyntäen (ks. Putin 2022a). Toisaalta vaikka ydinaseisiin retoriikassa viitattaisiinkin, saatetaan ne jättää ikään kuin selvien seurausten ulkopuolelle (ks. Putin 2024).

Toiseksi epävarmuus muodostuu sen ympärille, milloin Venäjä todella toteuttaisi uhkauksensa, eli mitä Venäjä lopulta ehdoitta suojaisi. Tässä suhteessa argumenttien 1. ja 2. (Putin 2022a; Putin 2024) sekä argumenttien 3. ja 4. (Putin 2022b; Trofimov 2022) välinen vastakkainasettelu on erityisen

olennainen, sillä siinä missä ensimmäisissä argumenteissa pelotteesta muodostuu kuva aktiivisena ja jossain määrin pakottavana sodankäynnin keinona, on viesti kahden jälkimmäisen argumentin osalta päinvastainen. Näin ollen voidaankin todeta, että se, mitä pelotteen piiriin kulloinkin kuuluu, riippuu mitä ilmeisimmin siitä, mitä Venäjä tilanteeseen liittyen tavoittelee.

Vaikka tarkoituksenmukaisen epävarmuuden voi nähdä osin mahdollistuvan Venäjän hyödyntämän strategisen pidäkkeen joustavuuden kautta, näyttää tutkielman kontekstin valossa myös siltä, että Venäjä hyödyntää välineellistettyä epävarmuutta paitsi tehostaakseen strategisen pidäkkeen pelotevaikutusta, myös laajentaakseen pidäkkeen osaksi Ukrainan sota. Tällöin pelkästään epävarmuus liittyen siihen, sisältyykö Ukraina alueineen Venäjän pelotteen piiriin, pitää sisällään oletuksen tai havainnon siitä, että Venäjä on onnistunut ulottamaan pelotevaikutuksensa osin toisen itsenäisen valtion alueelle. Tämän tutkielman tarkastelun ulkopuolelle jäävä kysymys tietenkin on, kuinka uskottavana pelotetta, joka kattaa myös Ukrainan territorioineen, voidaan lopulta pitää. Onnistunutta tai ei, epävarmuuden kautta muodostettu pelotteen voi nähdä jossain määrin vaikuttaneen Ukrainan sotaan sekä sen kehityskulkuun (ks. esim. Anderson 2023, 5). Epävarmuuden voi siis todeta nousseen jälleen ydinaseretiikan keskiöön, ja näin ollen se tuleekin ymmärtää yhdeksi erityisen tärkeäksi tarkastelun kohteeksi sekä pelotteeseen liittyvien teoreettisten kuin strategistenkin näkökulmien osalta.

LÄHTEET

Primääriaineisto

Putin, Vladimir (2022a). *Address by the President of the Russian Federation*. 21.9.2022. Saatavissa <<http://www.en.kremlin.ru/events/president/transcripts/statements/69390>>, luettu 7.3.2024.

Putin, Vladimir (2022b). *Valdai International Discuss Club Meeting*. 27.10.2022. Saatavissa <<http://www.en.kremlin.ru/events/president/transcripts/deliberations/69695>>, luettu 7.13.2024.

Putin, Vladimir (2024). *Presidential Address to the Federal Assembly*. 29.2.2024. Saatavissa <<http://en.kremlin.ru/events/president/news/73585>>, luettu 7.3.2024.

Trofimov, Alexander (2022). *Statement by Representative of the Russian Delegation Mr. Alexander Trofimov in Exercise of the Right of Reply at the 10th NPT Review Conference*. 2.8.2022. Saatavissa <<https://russiaun.ru/en/news/020822o>>, luettu 7.3.2024.

Sekundääriaineisto

Tutkimuskirjallisuus

Adamsky, Dmitry (2015). "Cross-Domain Coercion: The Current Russian Art of Strategy". *Proliferation Papers*, November 2015 (54).

Adamsky, Dmitry (2018). "Moscow with coercion: Russian deterrence theory and strategic culture". *Journal of Strategic Studies*, 41 (1–2): 33–60.

Adler, Emanuel (2009). "Complex Deterrence in the Asymmetric-Warfare Era". Teoksessa Morgan, Patric M., T. V. Paul & James J. Writz (toim.), *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*, 85–109, Chicago & Lontoo: The University of Chicago Press.

Anderson, James H. (2023). "Russian Nuclear Threats: Lessons Learned from the War in Ukraine". Teoksessa Trachtenberg, David J. (toim.), *Lessons Learned from Russia's Full-Scale Invasion of Ukraine*, 1–11, Fairfax: National Institute Press.

Balzacq, Thierry & Robert Jervis (2004). "Logics of mind and international system: a journey with Robert Jervis". *Review of International Studies*, 2004 (30): 559–582.

Best, Adriana, Lorine Giangola & Maxwell T. Boykoff (2014). "How Grammatical Choice Shapes Media Representations of Climate (Un)certainty". *Environmental Communication*, 8 (2): 197–215.

Best, Jacqueline (2008). "Ambiguity, Uncertainty, and Risk: Rethinking Indeterminacy". *International Political Sociology*, 2 (4): 355–374.

Birge, Lucy & Precious N. Chatterje-Doody (2021). "Russian Public Diplomacy: Questioning Certainties in Uncertain Times". Teoksessa Surowiec, Pawel & Ilan Manor (toim.), *Public Diplomacy and the Politics of Uncertainty*, 171–197, Cham: Palgrave Macmillan.

Bolin, Göran & Per Ståhlberg (2023). *Managing Meaning in Ukraine – Information, Communication, and Narration since the Euromaidan Revolution*. Cambridge & Lontoo: The MIT Press.

- Brown, Richard Harvey (1989). "Textuality, social science, and society". Teoksessa Ahonen, Pertti (toim.), *Tracing the Semiotic Boundaries of Politics*, 44–60, Berliini & New York: Mouton de Gruyter.
- Busse, Dietrich (1993). "Semantic strategies as a means of politics: Linguistic approaches to the analysis of 'semantic struggle'". Teoksessa Ahonen, Pertti (toim.), *Tracing the Semiotic Boundaries of Politics*, 121–129, Berliini & New York: Mouton de Gruyter.
- Carrapico, Helena Farrand, Narzanin Massoumi, William McGown & Gabe Mythen (2020). "Disputing security and risk: The convoluted politics of uncertainty". Teoksessa Scoones, Ian & Andy Stirling (toim.), *The Politics of Uncertainty*, 151–163, Lontoo & New York: Routledge.
- Charap, Samuel (2020). "Strategic Sderzhivanie: Understanding Contemporary Russian Approaches to 'Deterrence'". *George C. Marshall European Center for Security Studies, Security Insights*, September 2020 (62).
- Charap, Samuel, Andrew Stravers, John J. Drennan, Dara Massicot, Sean M. Zeigler, Gregory Weider Fauerbach, Mark Stalczyński, & Melissa Shostak (2022). *Understanding Russian Coercive Signaling*. Santa Monica: RAND corporation.
- Chilton, Paul (1985). "Words, discourse and metaphors: the meanings of *deter*, *deterrent* and *deterrence*". Teoksessa Chilton, Paul (toim.), *Language and the Nuclear Arms Debate: Nukespeak Today*, 103–127, Lontoo & Dover: Frances Printer.
- Cohn, Carol (1987). "Sex and Death in the Rational World of Defence Intellectuals". *Journal of Women in Culture and Society*, 12 (4): 687–718.
- Costlow, Matthew R. (2021). "A Net Assessment of 'No First Use' and 'Sole Purpose' Nuclear Policies". *Occasional Paper*, 1 (7): 1–119.
- Crawford, Timothy W. (2012). "The Endurance of Extended Deterrence: Continuity, Change, and Complexity in Theory and Policy". Teoksessa Morgan, Patric, T. V. Paul, & James Writz (toim.), *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*, 277–304, Chicago & Lontoo: The University of Chicago Press.
- Daase, Christopher & Oliver Kessler (2007). "Knowns and Unknowns in the 'War on Terror': Uncertainty and the Political Construction of Danger". *Security Dialogue*, 38 (4): 411–434.
- Delpech, Thérèse (2012). *Nuclear Deterrence in the 21st Century: Lessons from The Cold War for a New Era of Strategic Piracy*. Santa Monica: RAND Corporation.
- Eco, Umberto (1979) *A Theory of Semiotics*. Bloomington: Indiana university Press.
- Falk, Jim (1989). "The Discursive Shaping of Nuclear Militarism". *Current Research on Peace and Violence*, 12 (2): 53–76.
- Forsström, Pentti (2019). *Venäjän sotilasstrategia muutoksessa: Tulkintoja Venäjän sotilasstrategian perusteiden kehityksestä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen*. Väitöskirja, Maanpuolustuskorkeakoulu.

- Forsström, Pentti (2021). "On the Development of the Russian Concept of Deterrence". Teoksessa Forsström, Pentti (toim.) *Russian Concept of Deterrence in Contemporary and Classic Perspective*, 21–30, Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos.
- Freedman, Lawrence (2020). "Introduction – The Evolution of Deterrence Strategy and Research". Teoksessa Osinga, Frans & Tim Sweijjs (toim.), *NL ARMS Netherlands Annual Review of Military Studies 2020: Deterrence in the 21st Century—Insights from Theory and Practice*, 1–9, Haag: T.M.C. Asser Press.
- Freedman, Lawrence (2023). "The Russo-Ukrainian War and the Durability of Deterrence". *Survival*, 65 (6): 7–36.
- George, Alexander L. & Richard Smoke (1974). *Deterrence in American foreign policy: theory and practice*. New York: Columbia University Press.
- Golden, James L., Goodwin F. Berquist & William E. Coleman (1993). *The Rhetoric of Western Thought*. 5. painos (Alkuperäisjulkaisu 1978), Iowa: Kendall/Hunt Publishing Company.
- Hanska, Jan (2019). "Pelotetta vai pidäkettä? Deterrenssiteorian käytäntöä pienen valtion näkökulmasta". *Tiede ja Ase*, 2019 (1): 42–70.
- Jarvis, Darryl S. L. (2011). "Theorising Risk and Uncertainty in International Relations: The Contributions of Frank Knight". *International Relations*, 25 (3): 296–312.
- Jervis, Robert (1970). *The Logic of Images in International Relations*. Princeton: Princeton University Press.
- Jervis, Robert (1979). "Deterrence Theory Revisited". *World Politics*, 31 (2): 289–324.
- Joenniemi, Pertti (1989). "Deterrence: a story in decline". *Current Research on Peace and Violence*, 12 (2): 45–46.
- Kahn, Herman (1962). *Thinking about the unthinkable*. Lontoo: Weidenfeld and Nicolson.
- Kaplow, Jeffrey M. & Erik Gartzke (2021). "The Determinants of Uncertainty in International Relations". *International Studies Quarterly*, 65 (2): 306–319.
- Katzenstein, Peter J. & Lucia A. Seybert (2018). "Uncertainty, Risk, Power and the Limits of International Relations Theory". Teoksessa Katzenstein, Peter J. & Lucia A. Seybert (toim.), *Protean Power: Exploring the Uncertain and Unexpected in World Politics*, 27–56, Cambridge: Cambridge University Press.
- Knight, Frank H. (1921). *Risk, Uncertainty and Profit*. Boston & New York: Houghton Mifflin Company.
- Knopf, Jeffrey W. (2010). "The Fourth Wave in Deterrence Research". *Contemporary Security Policy*, 31 (1): 1–33.
- Krebs, Ronald. R & Jackson, Thaddeus Patrick (2007). "Twisting Tongues and Twisting Arms: The Power of Political Rhetoric". *European Journal of International Relations*, 13 (1): 35–66.

- Kukkola, Juha (2022). *Oveluuden lupaus: Asymmetria, epäsuoruus ja ei-sotilaalliset toimenpiteet uuden venäläisen sodankäynnin kiintopisteenä*. Julkaisusarja 2, Tutkimuselosteita Nro 22, Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos.
- Lavikainen, Jyri (2023). "Nuclear Deterrence in the Ukraine War – Diplomacy of Violence". *Finnish Institute of International Relations*, February 2023 (355).
- Lotman, Juri (1990). *Merkkien Maailma: Kirjoitelmia Semiotiikasta*. Helsinki: Painokaari OY.
- Luke, Timothy W. (1989). "'What's Wrong with Deterrence?' A Semiotic Interpretation of National Security Policy". Teoksessa Der Derian, James & Michael J. Shapiro (toim.), *International/Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics*, 207–230, New York: Lexington Books.
- Lupovici, Amir (2010). "The Emerging Fourth Wave of Deterrence Theory – Toward a New Research Agenda". *International Studies Quarterly*, 54 (3): 705–732.
- Lupovici, Amir (2016). *The Power of Deterrence: Emotions, Identity and American and Israeli Wars of Resolve*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mäkinen, Sirke (2008). *Russian Geopolitical Visions and Argumentation: Parties of Power, Democratic and Communist Opposition on Chechnia and NATO, 1994–2003*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.
- Mälksoo, Maria (2021). "A ritual approach to deterrence: I am, therefore I deter". *European Journal of International Relations*, 27 (1): 53–78.
- Martin, Susan B. (2013). "The Continuing Value of Nuclear Weapons: A Structural Realist Analysis". *Contemporary Security Policy*, 34 (1): 174–194.
- Matejova, Miriam & Anastasia Shesterinina (2023). "Introduction: Approaches to uncertainty in global politics". Teoksessa Matejova, Miriam & Anastasia Shesterinina (toim.), *Uncertainty in Global Politics*, 1–23, Lontoo & New York: Routledge.
- Mazarr, Michael J. (2018). *Understanding Deterrence*. Santa Monica: RAND Corporation.
- Mazarr, Michael J., Arthur Chan, Alyssa Demus, Bryan Frederick, Alireza Nader, Stephanie Pezard, Julia A. Thompson, Elina Treyger (2018). *What Deters and Why: Exploring Requirements for Effective Deterrence of Interstate Aggression*. Santa Monica: RAND Corporation.
- Morgan, Patric M. (2003). *Deterrence Now*. Cambridge: Cambridge University Press.
- O'Malley, Pat (2004). *Risk, Uncertainty and Government*. Lontoo, Sydney & Portland: Glasshouse Press.
- Pauly, Reid B. C. & Rose McDermott (2023). "The Psychology of Nuclear Brinkmanship". *International Security*, 47 (3): 9–51.
- Payne, Keith B. (2020). "The Great Divide in US Deterrence Thought". *Strategic Studies Quarterly*, 14 (2): 16–48.

- Rathbun, Brian C. (2007). "Uncertain about Uncertainty: Understanding the Multiple Meanings of a Crucial Concept in International Relations Theory". *International Studies Quarterly*, 51 (3): 533–557.
- Roe, Emery (2020). "Control manage or cope: A politics of risks, uncertainties and unknown-unknowns". Teoksessa Scoones, Ian & Andy Stirling (toim.), *The Politics of Uncertainty*, 74–84, Lontoo & New York: Routledge.
- Sagan, Scott D. (2013). "Sagan responds to Waltz". Teoksessa Sagan, Scott D. & Kenneth N. Waltz (toim.), *The spread of nuclear weapons: an enduring debate*, 3. painos (Alkuperäisjulkaisu 1995), 112–134, New York & Lontoo: W. W. Norton & Company.
- Schelling, Thomas C. (1980). *The Strategy of Conflict*. Vuoden 1980 painos (Alkuperäisjulkaisu 1960), Cambridge & Lontoo: Harvard University Press.
- Scoones, Ian & Andy Stirling (2020). "Uncertainty and the politics of transformation". Teoksessa Scoones, Ian & Andy Stirling (toim.), *The Politics of Uncertainty*, 1–31, London & New York: Routledge.
- Snyder, Glenn H. (1958). *Deterrence by Denial and Punishment*. Woodrow Wilson School of Public and International Affairs, Center of International Studies, Princeton university.
- Sweijjs, Tim & Frans Osinga (2020). "Conclusion: Insights from Theory and Practice". Teoksessa Osinga, Frans & Tim Sweijjs (toim.) *NL ARMS Netherlands Annual Review of Military Studies 2020: Deterrence in the 21st Century—Insights from Theory and Practice*. 501–527, Haag: T.M.C. Asser Press.
- Tannenwald, Nina (2007). *The nuclear taboo: the United States and the non-use of nuclear weapons since 1945*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Taylor, Bryan C. (2019). "Nuclear Deterrence and Communication". Teoksessa Taylor, Bryan C. & Hamilton Bean (toim.) *The Handbook of Communication and Security*, 316–341, New York & Lontoo: Routledge.
- Tennis, Maggie (2019). "Russian Nuclear Ambiguity and its Implications for U.S. Deterrence and Bilateral Strategic Stability". Teoksessa Asrar, Sarah Minot (toim.), *On the Horizon: A Collection of Papers from the Next Generation*, 168–180, Center for Strategic and International Studies.
- Toulmin, Stephen (2015). *Argumentit: luonne ja käytäntö*. Tampere: niin & näin.
- Trachtenberg, Marc (1985). "The Influence of Nuclear Weapons in the Cuban Missile Crisis". *International Security*, 10 (1): 137–163.
- Van Rythoven, Eric (2020). "The Securitization Dilemma". *Journal of Global Security Studies*, 5 (3): 478–493.
- Ven Bruusgaard, Kristin (2016). "Russian Strategic Deterrence". *Survival*, 58 (4): 7–26.
- Ven Bruusgaard, Kristin (2021). "Russian Strategic Deterrence and European Security". Teoksessa Forsström, Pentti (toim.), *Russian Concept of Deterrence in Contemporary and Classic Perspective*, 11–20, Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos.

Volli, Ugo (2003). Semiotic aspects of political science: Political semiotics. Teoksessa Posner, Ronald, Klaus Robering, Thomas A. Sebeok (toim.), *Semiotik / Semiotics*. Osa 3, 2919–2926, Berliini & New York: Walter de Gruyter.

Vuori, Juha A. (2016). ”Deterring Things with Words: Deterrence as a Speech Act”. *New Perspectives*, 24 (2): 23–50.

Waltz, Kenneth N. (2013a). ”More may be better”. Teoksessa Sagan, Scott D. & Kenneth N. Waltz (toim.), *The spread of nuclear weapons: an enduring debate*, 3. painos (Alkuperäisjulkaisu 1995), 3–41, New York & Lontoo: W. W. Norton & Company.

Waltz, Kenneth N. (2013b). ”Waltz responds to Sagan”. Teoksessa Sagan, Scott D. & Kenneth N. Waltz (toim.), *The spread of nuclear weapons: an enduring debate*, 3. painos (Alkuperäisjulkaisu 1995), 83–111, New York & Lontoo: W. W. Norton & Company.

Wertsch, James V. (1987). ”Modes of Discourse in the Nuclear Arms Debate”. *Current Research on Peace and Violence*, 10 (2): 102–112.

Woods, Matthew (2007). ”Unnatural acts: Nuclear language, proliferation and order”. *Journal of Language and Politics*, 6 (1): 91–128.

Sanomalehdet

Aholainen, Saara (2024). ”Tutkija: Salakuuntelunauha osoitti Scholzin argumentit Taurus-ohjuksista vääriksi”. *Helsingin Sanomat*, 3.3.2024, Analyysi. Saatavissa <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000010268476.html>>, luettu 4.3.2023.

Brown, Steve (2024). ”ANALYSIS: Simonyan Doubles Down on Accusation of German Plans to Strike Kerch Bridge – Though All Is Not as She Claims”. *Kyiv Post*, 2.3.2024, Analyysi. Saatavissa <<https://www.kyivpost.com/analysis/28908>>, luettu 4.3.2023.

Muhonen, Helmi (2024). ”Saksan ilmavoimia salakuunneltu, salainen keskustelu julkaistiin Venäjällä”. *Helsingin Sanomat*, 2.3.2024, Uutinen. Saatavissa <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000010267662.html>>, luettu 4.3.2024.

Wintour, Patrick (2024). ”Macron refuses to rule out putting troops on ground in Ukraine in call to galvanize Europe”. *The Guardian*, 27.2.2024, Uutinen. Saatavissa <<https://www.theguardian.com/world/2024/feb/27/french-president-emmanuel-macron-ukraine-french-ground-troops>>, luettu 8.3.2024.

Kansainvälisten järjestöjen tuottamat aineistot

Nato (2020). *AAP-06 Edition 2020 – Nato glossary of terms and definitions (English and French)*.

Internetlähteet

Putin, Vladimir (2022c). *Meeting with female aircrew members of Russian airlines*. 5.3.2022. Saatavissa <<http://en.kremlin.ru/events/president/news/67913>>, Luettu 7.3.2024.

Putin, Vladimir (2022d). *Council for Civil Society and Human Rights meeting*. 7.12.2022. Saatavissa <<http://en.kremlin.ru/events/president/news/70046>>, luettu 7.3.2024.

Theory Talks (2004). *Theory Talk #12: Robbert Jervis – Robert Jervis on Nuclear Weapons, Explaining the non-realist Politics of the Bush Administration and US Military Presence in Europe*. 24.7.2008, Haastattelu. Saatavissa <<http://www.theory-talks.org/2008/07/theory-talk-12.html>>, luettu 18.3.2024.